

SKAUTING

*Jak vychovávat
demokraticky?*

*Dvuměsíčník pro
skautskou výchovu*

+ Jak se vypořádat s registrací?
+ Po stopách našich předků
+ Na zdravotní kvalitu

SKAUT

SKAUTING

57. ROČNÍK / 2 – PROSINEC

Všechna čísla jsou ke stažení v archivu:
casopisy.skaut.cz/skauting

TÉMA

VŠE KOLEM DEMOKRATICKÉ VÝCHOVY

- 3 *Editorial*
- 4 Stavební kameny demokratického oddílu
- 10 *Gejzír*
- 11 Nedali byste si propečený BX380?
- 12 Družiny a demokracie
- 14 *Anketa*
- 15 Lze jít ještě dál? Svobodná výchova
- 16 Porušované pravidlo je třeba změnit
- 18 *Rozcestník*

FÓRUM

NÁZORY A KOMENTÁŘE K VÝCHOVĚ

- 19 *Úvaha: Naplňování potřeb*
- 20 *Očima dětí*
- 20 *Komentáře*
- 21 *Sloupek náčelníků*

HORIZONT

PODNĚTY A INSPIRACE PRO VÝCHOVU

- 23 Jak připravit program ke zdravotědě
- 24 Jak se vypořádat s registrací?
- 26 Vydejme se po stopách předků
- 28 Poděkujte zážitkem
- 30 *Věrní v každé době: Chtěla jsem přežít*
- 32 *Světlušky-vlčata: Vyráždání programu*
- 34 *Nástěnka*

REDAKCE

TOMÁŠ ČAKLOŠ – TOM
šéfredaktor

ONDŘEJ PRIKNER – TWIST
zástupce šéfredaktora a vedoucí vydání

JAKUB HOLOBRÁDEK – UČEŇ
zástupce šéfredaktora a editor

MARIE REJŠKOVÁ – REJŽE
vedoucí názorové sekce

EMČA ZEZULOVÁ
editorka světlušek a vlčat

ANEŽKA FADRNÁ
redaktorka

PETR NEUMANN
redaktor

BERNY KUREŠOVÁ
vedoucí korektur

KÁŤA PUCZOKOVÁ
vedoucí komunikace

LIBOR BRZOBOHATÝ
redaktor

PETRA HÖHNEOVÁ
redaktorka

NOVÁ TVÁŘ?
tady můžeš být i ty

+ EXTERNÍ REDAKTOŘI:

Anička Hubáčková, Klára Sucháčková –
Suri, Miroslav Zajdák – Taffy, Jaroslav
Rajl – Kaktus, Jan Bednář – Geralt,
Tomáš Křenek – Tomek

NAPIŠTE NÁM!

Budeme rádi za vaše příspěvky i zpětnou
vazbu. Přijdou vám témata a články
užitečné? O čem byste rádi ve Skautingu
četli? Těšíme se na vaše podněty, dialog
i budoucí spolupráci.

Kontakt: skauting@skaut.cz. **Grafika a sazba:** Jan Dočekal. **Foto na obálce:** Matěj Stránský. Dále na tomto čísle spolupracovali autoři, oponenti, konzultanti a korektoři článků. **Vydavatel:** Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, z. s., Senovážné náměstí 24, 110 00 Praha 1, IČ: 6 493 4926, telefon: 234 621 223, tdc@skaut.cz. **Tisk:** Triangl a.s. **Distribuce:** Send Předplatné, spol. s r.o. – Pro členy Junáka je předplatné řešeno v rámci on-line registrace. Vychází 5× ročně: Vyšlo 29. 11. 2018

Demokracie, 18+ O jednom velkém čekání

Před 29 lety jsme dostali demokracii do správy země – nedostali jsme ji však do škol a oddílů.

Demokracie je výsadou dospělých. Každý z nás smí mluvit do věcí veřejných, tedy až na děti, ty jsou přece na politiku ještě malé. Všichni máme právo na demokratické zacházení, tedy až na děti, k těm si můžeme dovolit téměř cokoli. Kamkoli se podíváme, slibuje nám společnost nevidané svobody, důstojné zacházení a možnost ovlivňovat okolí; jen děti a dospívající si na to musí pár let počkat.

A tak se čeká. Nezletilí čekají, až ten den konečně přijde, zatímco my dospělí čekáme, že se z nich v tu ránu stanou aktivní a zodpovědní občané, navyklí na práva a povinnosti demokracie. Výsledek? Mladí lidé nejeví o politiku velký zájem, k volbám se nehrnou. A proč také? Řada z nich se ve škole či jinde naučila, že lepší než se ozývat je držet hubu a krok. Dospělí mají demokracii; výchově a vzdělávání však dál dominuje nesvoboda.

Myslím, že je načase přestat čekat. Přestat čekat, že z dětí vyrostou přesvědčení demokraté, nehledě na to, jak s nimi budeme zacházet při výchově. Přestat čekat, že se v lidech dovršením zletilosti automaticky aktivují demokratické návyky, aniž bychom je museli pěstovat. Přestat čekat, až se demokraticky smýšlející společnost nějak sama dostaví.

Prostředí, ve kterém vyrůstáme, nás formuje. Řídíte-li se celou školní docházkou výhradně pokyny učitelů a pokusy na nich něco změnit jste vzdali někdy v páté třídě, vaše životní zkušenost a víra v možnost něco změnit se nutně liší od kamaráda, který chodil do školy postavené na vlastní aktivitě a dialogu. Skautské oddíly se zpravidla vyznačují vyšší mírou svobodného ducha než školní třídy. Ovšem ruku na srdce – opravdu vedle zábavy a dobrodružství nabízíme dětem příležitost ovlivňovat, jak to u nás vypadá?

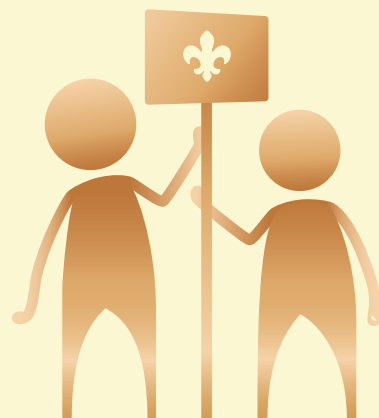
Demokratické uspořádání oddílu a zapojování dětí do rozhodování jsem si dřív vůbec neuměl představit. Oddíl pro mě byl místem, kde jsem dětem chystal program – já, který vím přece líp než oni, co je třeba. Měl jsem tendenci dětem nedůvěřovat, nevěřil jsem, že by k větší svobodě snad mohly přistoupit zodpovědně. Na nesmysly nemáme čas, říkal jsem si... Postupně mi ale docházelo, že dobré nastavení našeho společenství je daleko důležitější než náplň mého programu. Že demokracie, kterou jsem začal zavádět, není přítěž, ale programem.

Domnívám se, že je načase vnést do skautské výchovy více demokracie. Ne programu o demokracii, ale demokracie jako způsobu oddílového vládnutí. Je čas, přijmout členy oddílu za rovnocenné partnery, povolané učit se občanství skutečným prožitkem demokracie... Na následujících 16 stranách jsme shromáždili zkušenosti se zapojováním dětí do rozhodování, protknuté úvahami a doporučeními. Nabízíme celou paletu participačních nástrojů, rozebíráme propojení s družinovým systémem a přinášíme inspiraci pro nastavování oddílových pravidel.

Demokracie je pro mě o tom, že člověk přestane čekat. Že přestane čekat, až se něco stane, ale jde a začne na tom pracovat. *Děmos kratíá*, vláda lidu, není jen o právu rozhodovat, je též o povinnosti nás všech o společenství pečovat. Chceme-li v klucích a holkách probouzet aktivní demokratické občany, kteří nečekají celé dospívání, až je někdo začne brát vážně, nečekejme dalších 29 let na vhodnější chvíli. Začněme. ✕

TOM ČAKLOŠ
šéfredaktor

REDAKCE SKAUTINGU

Za shromážděním kamenů stojí redakce, její zkušenosti a nápady do výsledného textu propojil Tom.

Stavební kameny demokratického oddílu

Chceme-li z dětí vychovat demokraty, nestačí jim o demokracii povídat, musejí ji zažít. V oddíle mohou porozumět demokratickým mechanismům, osvojit si návyky aktivního občanství a respekt k pravidlům. Mohou se tu učit odpovědnosti za svět, ve kterém žijí. Řada oddílů se o to snaží: někde si děti volí své vedoucí, jinde sestavují společná pravidla nebo plánují program tábora. My jsme dali dohromady celou paletu nástrojů, aktivit a prvků oddílového života, které přispívají k zapojení dětí do společného rozhodování. Z těchto kamenů můžete postavit svou vlastní oddílovou demokracii. Ke skládance přidáváme i drobný návod ve formě obecnějších principů v závěru článku.

Společně sestavení pravidel

Jednou z nejjednodušších možností je přizvat děti k sestavování pravidel všude tam, kde nějaká pravidla panují. Ať už jde o táborový řád nebo pravidla úklidu v klubovně, děti budou mít úplně jiný vztah k normám, které samy vytvářely než k těm nadiktovaným svrchu. Zkušenost ukazuje, že si na sebe dokonce často ušijí přísnější povinnosti, než bychom jim vyměřili my. Podrobný program na tvorbu pravidel najdete na straně 16.

Cíle: schopnost nastavování hranic, přijetí povinností, respekt k pravidlům

Oddílový sněm

Sněmy nemusí být jen záležitostí středisek a vyšších jednotek, svůj vlastní můžeme pořádat i v oddíle. Oddílový sněm může sloužit jako ústřední událost oddílové demokracie. Různé oddíly, které sněm dělají, k němu přistupují různě: Někde jde o výroční setkání, na kterém se jednou do roka odehrají volby, jinde se koná sněm každý měsíc a je platformou ke společnému řešení aktuálních otázek. V obou případech jde o prostor, ve kterém se setkávají všichni členové oddílu (bez ohledu na věk), aby jako sobě rovní diskutovali, prezentovali své nápady a případně rozhodovali. Určitě nemá jít o nudnou schůzi či přenášení oddílové agendy na děti – pravidelný sněm je spíše příležitost pro jednotlivé členy přijít s vlastními návrhy či problémy a diskutovat o nich. Nemusí se přitom jednat o samostatnou akci, sněm může být součástí oddílových schůzek, vybraných výprav či tábora.

Cíle: schopnost diskuze, otevřená atmosféra, aktivní zapojení do společenství, vzájemný respekt, zlepšování oddílu, vědomí smyslu se ozvat a možnosti něco změnit

Volby

Svátkem demokracie jsou volby, při kterých si vybíráme své zástupce. Není však nutné, aby mohl do všech funkcí volit kdokoli kohokoli. Ve volbách si mohou členové družin volit vlastní rádce, držitele družinových či oddílových funkcí (nástěnkář, fotograf...) a do určité míry i samotné vedení oddílu. Varianty zapojení dětí do volby vedoucího oddílu jsme podrobně rozebírali v článku o nástupnictví **■ Jak předat oddíl** (Skauting, únor 2018). To, pro jakou cestu se rozhodnete, je na vás; podstatné je z voleb udělat dobrou tradici. Volby by měly být rovné a tajné, neváhejte tak s dětmi vyrobit volební urnu, kterou budete používat pro tento rituál. Přihlašování kandidátů se hodí vyhlásit vždy předem, aby měl každý možnost se dobře rozmyslet. Stejně tak by mělo být jasné, jak dlouhý bude mandát zvolené osoby. Můžete samozřejmě nastavit určitá kritéria, která musí osoba, která kandiduje na danou funkci, splňovat. Je jasné, že vedoucím oddílu může být jen dospělý člověk, u drobnějších rolí ovšem věkové hranice nemusí být potřeba, naopak může být lepší členům věřit, že budou vybírat moudře.

Cíle: aktivní zapojení do společenství, demokratické a volební návyky

Oddílový parlament a oddílová rada

Většinu oddílů řídí oddílová rada. Někde ji tvoří jen starší vedoucí, jinde zahrnuje i rádce družin či jiné funkcionáře z řad dětí. Ve všech případech jde o hlavní výkonný orgán, od něhož se odvíjí příprava programu pro ostatní členy. Vedle rady ale může v oddíle existovat i oddílový parlament, něco na způsob parlamentu na základních školách. Členové si do něj mohou zvolit několik zástupců, kteří se sice nebudou podílet na exekutivě, ale budou hlasem řadových členů při diskuzích či rozhodování. Oddílový parlament se hodí spíše pro větší oddíly, ve kterých může být alternativou či doplněním oddílového sněmu (který by při mnoha desítkách účastníků mohl ztratit na efektivitě). Vždy je potřeba dobře zvážit, s čím vším zatěžovat celý oddíl, a co se hodí řešit spíše na užším fóru.

Cíle: odpovědnost za funkci, efektivita rozhodování, porozumění principu zastupitelské demokracie

Hlasování a referenda

V demokracii lid rozhoduje prostřednictvím svých zvolených zástupců nebo přímo. Alternativou k volebním orgánům je zavádění prvků přímé demokracie, tedy hlasování či referend, kterých se účastní všichni členové oddílu (například na oddílovém sněmu). Obecně se sluší s referendy spíše šetřit, ovšem v případě dobře nastavené oddílové kultury nemusí nic bránit ani velmi častému rozhodování v rámci celého oddílu. Příklady věcí, o nichž mohou děti rozhodovat, najdete v gejízu na straně 10. Aby byla oddílová demokracie opravdová, a ne jenom hraná, je každopádně potřeba, abychom dětem umožnili rozhodovat i o věcech, na nichž záleží. Za zmínku dále stojí nastavení samotných pravidel referenda. Hlasování může být závazné, nebo hrát jen doporučující roli. Vyvoláno může být buď výhradně vedením, anebo kdykoli na základě poptávky části členů (potom se jedná o tzv. obecné referendum, které mohou občané svolat k téměř libovolné otázce). Varianty stojí za to dobře zvážit a vedoucí oddílu by si měl vždy ponechat právo veta (je to totiž on, kdo nakonec za oddíl odpovídá). Důležité je, aby byla pravidla všem jasná a nevznikaly zbytečné křivdy.

Cíle: aktivní zapojení do společenství, odpovědnost za rozhodování

Tribunál pro řešení sporů

Nebyla by to demokracie, kdyby se všichni jenom shodovali. Některé spory mezi členy mohou přerůst v dost nepříjemné konflikty. Není snad třeba pro ně hned zavádět speciální soudní dvůr, spíše je potřeba říct, že konflikty mezi dětmi nemusí být vždy dobré řešit na sněmu či jiném společném fóru celého oddílu. Trvá-li mezi členy závažnější spor, hodí se jeho řešení přesunout do užšího kolektivu. Primárně se vždy snažíme hledat a moderovat společnou domluvu. Není-li to možné, věcné spory může rozhodnout drobná komise dětí či vedoucích, citlivější případy (takové, které někoho silně zraňují či ohrožují) jsou pak úkolem vyložené pro vedoucího oddílu. Dobrou cestu, jak k řešení sporů přistupovat, popisuje článek **■ Kruh obnovy** (Skauting, říjen 2015). Členské tribunály tedy mohou být příležitostí k tomu, učit se řešit spory, musíme být však velmi opatrní při zvažování toho, které konflikty se touto cestou hodí řešit.

Cíle: schopnost hledání konsenzu a řešení sporů, nezávislé rozhodnutí sporu

Ombudsman, naslouchající ouško

Aby se děti v oddíle cítily bezpečně a věděly, na koho se mohou obrátit se svými problémy, není na škodu vyčlenit jednoho z vedoucích do role jakéhosi oddílového ombudsmana či aspoň naslouchajícího ouška. Nemusí mít žádné speciální pravomoci, spíš by měli všichni vědět, že se mu mohou svěřit, ať už jde o vlastní potíže nebo třeba problém s vedením. Už jen existence takového člověka dodává členům jistotu, že budou-li ze strany vedení oddílu pociťovat nespravedlnost, vyslechne je někdo třetí.

Cíle: psychické bezpečí v oddíle, ochota řešit problémy a dávat zpětnou vazbu

Družinová autonomie

Demokracie se vyznačuje dělbou moci. Ta přitom není jen o rozlišení moci zákonodárné, výkonné a soudní. Podobně důležitá je dělba vertikální, tedy mezi státem (oddílem) a kraji/obcemi (družinami). Jednotlivé družiny by se měly těšit určité autonomii a samosprávě. Určitě nebudou mít plnou suverenitu, hodí se však dát jim tolik svobody, kolik unesou, ať už jde o program, cíle výletů nebo volbu rádce. Otázky družinové demokracie podrobněji rozvádí článek na straně 12.

Cíle: odpovědnost, přijetí svobody, samostatnost

Oddílové miniprávo či ústava

Dosud popsané prvky tvoří základní systém oddílové demokracie, postavený na něčem, co bychom mohli nazvat oddílové právo. Jde o soubor oddílových pravidel včetně těch procesních (organizační struktura, systém rozhodování). Chcete-li vzít oddílovou demokracii vážně, nabízí se vybudovat jednoduchý systém transparentního oddílového práva. Nejde o nic složitějšího než o to, že jsou jednotlivá pravidla jednoduše sepsána a dostupná členům (na nástěnce, na webu, ...). Mohou mít podobu jednotlivých vyhlášek, které jsou vydávány a aktualizovány jasně určeným způsobem (např. radou či sněmem). Určitě není žádoucí zatěžovat členy hromadou paragrafů. Hovoříme zde opravdu o soustavě několika jednoduchých souborů pravidel a postupů, o jakési oddílové ústavě. Ta pak srozumitelně a stručně popisuje fungování oddílové demokracie, každý po ní může sáhnout, podívat se, jak věci fungují, a navrhnout případné změny. Transparentní sepsání oddílových pravidel a systému rozhodování učí všechny zúčastněné, že demokracie není o libovůli vůdců, ale zejména o vládě práva.

Cíle: úcta k pravidlům, základní právní gramotnost

Komunitní kruh

Chceme-li členům vytvořit prostor pro sdílení a zároveň rituál, který je bude provázet oddílovým životem, nabízí se zavést komunitní kruh. Jde o krátké setkání na začátku či na konci každé schůzky či akce. Účastníci mohou jednoduše sdílet, jak se mají, co je tíží nebo na co se dnes těší. Komunitní kruh přispívá nejen demokracii, ale zejména dobrým vztahům a důvěře, na nichž lze onu demokracii stavět. Více jsme o něm psali v článku **Aby byl oddíl bezva parta** (Skauting, listopad 2016).

Cíle: schopnost naslouchání a reflexe, rozvoj důvěry

Diskuze

Masaryk říkal, že demokracie je především diskuze. Důležitější než propracovaný systém oddílového vládnutí je, aby mohli členové svobodně a často diskutovat o tématech, která je táhnou – ať už spontánně nebo v rámci jiného programu či rozhodování. Nabízíme zde několik cest, jak diskuzní program vést a zatraktivnit:

- **Obyčejná diskuze bez přísad** – moderovaná jedním z účastníků či ponechaná volnému průběhu. Na začátku (často za pochodu) může být užitečné společně domluvit cíl, tedy co vlastně chceme vyřešit. Pomůže nám to soustředit se na podstatu problému.
- **Kulatý stůl** – diskuze, na niž svoláme zástupce všech stran, typicky ty, kdo běžně nejsou v rovném postavení (vedoucí a děti), aby téma probrali jako sobě rovní.
- **Panelová debata** – diskuze několika osob před publikem, které může klást otázky.
- **Televizní pořad** – pro děti velmi atraktivní formát napodobující debatu v médiích. Lze zapojit fantazii a zážitek podpořit rekvizitami či skutečným natáčením.
- **Rolová hra** – debata, jejíž účastníci nereprezentují sami sebe, ale hrají jinou postavu, nejčastěji přidělenou dle popisu na kartičce. Může jít o strany nějakého sporu mimo oddíl (starosta obce, opoziční zastupitel) nebo debatu fiktivních členů oddílu za 20 let. Nabízí se propojení s televizním formátem.
- **World Café** – osvědčený formát pro větší množství účastníků či témat, jež chceme rozdělit na menší skupiny. U každého stolu sídlí jedna diskuzní otázka plus moderátor, který zapisuje postřehy na velký papír. Účastníci v pravidelných intervalech navštěvují jednotlivé stoly, moderátoři nakonec všem prezentují závěry.

Cíle: argumentační dovednosti, schopnost naslouchání a hledání shody, návyk nahlížet na problémy z více stran

Reflexe a propojení souvislostí

Aby si členové odnesli do života co nejvíc, je dobré čas od času společně pojmenovat, co to tu děláme a jak to souvisí se světem venku. Reflexe upevňuje zážitek a prohlubuje učení. Není třeba z ní dělat školní výuku, prostor by měli dostat spíše sami členové, aby pojmenovali, co jim oddílová demokracie přináší, jaké jsou její klíčové principy a kde vidí paralely s fungováním společnosti. Též se nabízí probrat, nakolik jim nastavení vyhovuje a co by na něm změnili.

Cíle: upevnění návyků a porozumění demokracii

Kampaně

Žije-li oddíl rozhodováním něčeho významnějšího (kam jet na tábor, jak pojmenovat oddíl, koho zvolit), mohou jednotlivé zájmové skupiny udělat minikampaně pro svůj návrh (plakát, video, vystoupení na akci).

Cíle: aktivní zapojení do společenství, argumentační dovednosti, mediální gramotnost

Výběrové řízení

Alternativou k veřejným kampaním je rozhodování poroty. Pro výběr táborové hry i čehokoli jiného lze uspořádat jednoduché výběrové řízení, tedy soutěž, do které uchazeči přihlásí své návrhy. Porota pak vybere ten nejlepší. Porota by měla zastupovat členy všeho věku napříč celým oddílem.

Cíle: smysl pro nezávislé rozhodování, porozumění principu výběrového řízení

Ankety a průzkumy

Zájem o oddíl a jeho členy lze podpořit zkoumáním oddílového mínění. Děti mohou mezi sebou uspořádat anketu či průzkum, zjistit, jaké napříč oddílem panují postoje a výsledky prezentovat jako důležitý argument pro rozhodování. Podobně se mohou ptát rodičů.

Cíle: aktivní zapojení do společenství, smysl pro hledání faktů a pravdy, mediální gramotnost

Participativní rozpočet

Některá česká města nabízejí svým občanům možnost spolurozhodovat o části rozpočtu. Lidé navrhuji užitečné projekty či vylepšení veřejného prostoru, následně o nich hlasují, a návrhy s největší podporou jsou nakonec z městského rozpočtu realizovány. Také v oddíle můžeme pro začátek vyčlenit pár tisíc korun a nabídnout členům, aby sami navrhovali a rozhodli, jestli za ně chtějí pořídit sportovní vybavení, nový koberec nebo něco úplně jiného. Dáme jim tak najevo, že je bereme vážně, i pokud jde o peníze.

Cíle: odpovědnost, aktivní zapojení do společenství, finanční gramotnost

Volitelné programy

Vcelku jednoduchým principem, který rovněž podporuje demokratické návyky, je svobodná volba každého člena ohledně toho, jakých programů se chce zúčastnit. Je-li to možné, nabízí se čas od času postavit proti sobě více činností, mezi nimiž se člen musí rozhodnout (ať už čistě dle chuti nebo třeba podle oblasti stezky, v níž se chce rozvíjet).

Cíle: samostatné rozhodování, odpovědnost, smysl pro svobodnou volbu

Zapojení do plánování a přípravy programu

Na skutečnosti, že děti nejsou jen konzumenty programu, ale podílejí se na jeho tvorbě, je postavená skautská výchovná metoda. Platí to obzvláště pro skautské družiny a roverské kmeny, v menší míře stojí za to zapojovat i světlušky a vlčata (ať už do plánování, co chtějí dělat, nebo případně do samotných příprav).

Cíle: aktivní zapojení do společenství, odpovědnost

Společná vize

Plánování spolu s dětmi nemusí končit u jednotlivostí. Přizvat je můžeme i do strategické debaty o tom, jaký vlastně chceme tvořit oddíl. Během jednoho odpoledne lze prodiskutovat naše představy a vytvořit velký plakát ve stylu *Náš oddíl za 3 roky*. Aby nezůstalo jen u vize, měl by ji následovat plán konkrétních kroků, které může dělat každý, kdo se chce vizi přiblížit. Nejde tedy o plán oddílové činnosti na roky dopředu, ale spíš o jednoduchou nabídku průběžných kroků, které podporují vytyčené směřování (pokud se třeba oddíl shodne, že chce víc chodit do přírody, jednotlivým družinám tím vzniká výzva k akci, aby měly víc schůzek venku nebo si domlouvaly výlety na kole). A aby vize neskončila jen na papíře, je potřeba se k ní jednou za čas vracet, ptát se, jestli je pro nás stále aktuální a co pro ni děláme.

Cíle: aktivní zapojení do společenství, iniciativnost, smysl pro strategické plánování

Zapojení do provozních věcí

Demokracie není jen o právu rozhodovat, ale též o práci a povinnostech spojených se společnou činností. Vedoucí tu nejsou od toho, aby všechno oddřeli sami, dětem proto svěřujeme nejrůznější provozní funkce, necháváme je pečovat o oddílové vybavení apod. Důležité je, abychom děti neměli jen za levnou pracovní sílu, která na povel splní zadaný úkol, nýbrž abychom jim svěřili odpovědnost dlouhodobě – a nechali ji na nich.

Cíle: odpovědnost, samostatnost, starostlivost

Projekty přesahující oddíl

S výchovou k demokracii a aktivnímu občanství se samozřejmě pojí služba společnosti a dělání dobrých skutků. Je tedy dobré, pokud v oddílové demokracii mají své místo nejenom otázky oddílu, ale též takovéto působení navenek.

Cíle: občanská angažovanost, schopnost spolupráce, projektové dovednosti

Oddílová média

Výborná cesta k tomu zapojit členy do oddílového života, se nám otevírá, svěříme-li jim tvorbu oddílové kroniky, nástěnky, časopisu či obsahu na web. Oddílová média mohou nejen referovat o novinkách a proběhlých akcích, mohou také vytvářet prostor pro vyjádření názorů, pro prezentaci anket a vedení vnitřní diskuze, stejně jako pro sdílení tvůrčí práce, povídek, poezie, obrázků či komiksů. Inspirací vám může být náš článek **T** *Tvoříme oddílový časopis* (Skauting, říjen 2016).

Cíle: aktivní zapojení do společenství, mediální gramotnost, sounáležitost

Výstavy a dny otevřených dveří

Kromě médií mohou členové svůj oddíl prezentovat také uspořádáním dne otevřených dveří či výstavy v klubovně. Opět tím prohlubujeme jejich pouto k oddílu a vytváříme příležitost k aktivnímu vyjádření a zapojení do oddílového života.

Cíle: sounáležitost, aktivní zapojení do společenství

Projektové týmy

Častokrát se v oddíle pouštíme do práce na nějakém projektu – může jít o přípravu akce nebo zavádění nějaké inovace. Tuto práci může mít na starosti malý projektový tým, složený z členů starších i mladších, kteří mají zájem na projektu spolupracovat. Pro děti tak lze vytvářet příležitost k aktivnějšímu zapojení.

Cíle: schopnost spolupráce, projektové dovednosti

Vybírání kamenů

Kamenů jsme v tomto článku nabídli celou řadu a určitě to není nabídka vyčerpávající. Vybírání mezi nimi ovšem nemusí být úkol jen pro vedoucího oddílu. Cestu k větší demokracii lze začít právě třeba diskuzí o tom, do čeho se pustit.

Cíle: nastartování nadšení, sounáležitost

Sluší se zmínit i další prvky, které nám pro oddílové prostředí nepřijdou zcela vhodné či užitečné, nicméně tvoří důležitou součást demokratických systémů a může být zajímavé o nich dále přemýšlet, ať už o samotě, nebo v rámci společné diskuze s dětmi. Jsou to: politické strany, nátlakové metody (stávky, demonstrace), sdružování ve spolcích, víceúrovňové soudnictví či přístup k informacím.

Demokratický kompas aneb trocha zobecnění závěrem

PRINCIPY DEMOKRATICKÉ VÝCHOVY

Důležitější než konkrétní nástroje jsou naše hodnoty, a na nich založený přístup k dětem. Uspořádat oddílové fungování můžeme dle vlastní tradice, děti by v něm ale měly zažívat vedle obecně skautských principů i ty demokratické. A jaké to jsou? **Vzájemný respekt, svoboda slova, otevřená diskuze, úcta k pravidlům, podpora iniciativnosti, sdílené rozhodování či ochrana slabších.**

METODICKÉ TIPY

1. **Hodnot se držme naplno, ale se systémem to nepřehánějme.** Demokracie není tím lepší, čím víc uvedených kamenů v ní propojíme. Méně je někdy více. Držme se toho, na co stačíme a co je k užítku. To poslední, co chceme, je, aby si děti odnesly do života dojem, že demokracie je příliš složitý a nepraktický systém.
2. **Stavme na družinách.** Jak na to přibližuje článek na straně 12.
3. **Pěstujme zpětnou vazbu.** Budeme-li si o ni pravidelně říkat, systém bude lépe fungovat.
4. **Nepodceňujme děti.** Jsou chytrější a umí být zodpovědnější, než si mnohdy myslíme. Máme se od nich co učit.

DEMOKRATICKÝ STYL VÝCHOVY

Demokratická výchova se pojí s otázkou výchovného stylu, tedy preferovaného nastavení vztahů a rozhodování mezi vychovatelem a vychovávaným.

Existuje populární představa tří stylů výchovy a vedení lidí: *Autokratický styl* založený na vynucené poslušnosti, *liberální styl* založený na absolutní svobodě a *demokratický styl* jako zdravý kompromis mezi těmito dvěma extrémami. Tato představa je ale velmi nešťastná. Vnucuje nám dojem, že pro každou situaci se hodí stejný styl rozhodování a že náš vztah s dětmi má být někde na pomezí mezi vzájemnou rovností a nerovností.

Lepší je od sebe otázku vztahu a otázku rozhodování oddělit. Vztah s dětmi může být plně stavěn na respektu a vzájemné rovnosti, aniž bychom se tím zbavovali práva rozhodovat. Styl rozhodování se hodí volit situačně. Někdy je třeba rozhodnout **direktivně** bez debat, někdy lze postupovat **konzultativně** a nechat si před vlastním rozhodnutím poradit, jindy lze **participativně** zapojit do rozhodnutí ostatní (např. hlasováním) a ještě jindy lze celé rozhodnutí **liberálně** svěřit dětem. Všechny tyto cesty mají v demokracii své místo. Demokratická výchova je taková, která mezi nimi moudře volí a trvale přítom chová k dítěti respekt.

MUSÍ TO BÝT DOOPRAVDY

Můžeme do oddílu zavést mnoho z uvedených kamenů, klíčovou otázkou ale zůstává, **jestli budou brát děti to, co dělají, za své.** Jestli budou vnímat prováděné aktivity jako něco, k čemu se samy rozhodly. Jestli bude oddílová demokracie opravdová, nebo jenom jako.

Užitečným nástrojem, který nám pomáhá reflektovat míru zapojení dětí, je **žebříček participace**. Lze jej vztáhnout na konkrétní projekt nebo nad jeho úrovněmi uvažovat obecně. Vyjevuje nám, že to, co na první pohled vypadá jako vyspělá demokracie, může být někdy dobré divadýlko. Nechtě je nám žebříček participace připomínkou, že chceme-li vést děti k demokracii, důležitější než všechny prvky systému je skutečná hloubka naší ochoty sdílet svou vládu nad oddílem s dětmi. ✖

Žebříček participace

PARTICIPACE

- 8 **Nápad přichází od dětí, děti vtáhnou do rozhodování i dospělě.** Aktivita je opravdu aktivitou dětí.
- 7 **Nápad dětí a jejich vlastní realizace.** Děti se pouštějí do vlastní aktivity, vedoucí je podporují.
- 6 **Nápad od dospělého, spolurozhodují děti.** Děti hrají důležitou úlohu v rozhodování.
- 5 **Děti jsou informovány a radí.** Jejich hlas je brán v potaz, rozhodují ale vedoucí.
- 4 **Děti jsou instruovány a informovány.** Děti rozumí smyslu činnosti.

NEPARTICIPACE

- 3 **Symbolická (falešná) účast.** Děti se vyjadřují, ale nikdo je neposlouchá.
- 2 **Děti jako dekorace.** Děti jsou přítomny, ale nezasahují do rozhodování.
- 1 **Manipulace.** Děti dělají, co řeknou vedoucí, kteří předstírají, že jde o vůli dětí.

*Žebříček participace pochází od S. Arnsteina a R. Har-
ta a ukazuje na míru zapojení dětí do projektů, jichž
se účastní. S podrobnějším popisem a příklady jej na-
jdete v příručce Skautský dobrý skutek (∞ skaut.cz/
dobryskutek).*

Co všechno mohou rozhodovat děti

Vaši svěřenci jsou schopni se zodpovědně podílet na rozhodnutí o mnoha věcech, a to už od vlčecího či světluškovského věku. Tady najdete inspiraci, co všechno vám holky a kluci mohou pomoci rozhodnout.

Sestavila Rejže.

Kam na výpravu nebo tábor – Vyberte cíl příští výpravy společně! Bude to hrad, skalní komplex nebo muzeum? Nechte rozhodnout účastníky výpravy. Podobně se můžete třeba rozhodnout, jestli budete bydlet pod stanem nebo v klubovně, či jestli pojedete autobusem nebo vlakem.

Pravidla – Nahlédněte do našeho článku na straně č. 16 a inspirujte se, jak můžete děti zapojit do tvorby pravidel. Vždyť se jich bezprostředně týkají!

Jídlo – Jste zvyklí plánovat kompletní jídelníček všech vašich akcí? Zkuste jej někdy sestavit s dětmi, nebo jim alespoň dejte na výběr několik hlavních jídel, z nichž si potom vyberou ta, na která mají největší chuť.

Programová náplň – Nechat na dětech výběr hry, kterou budete na schůzce hrát, je možná to nejmenší, co můžete pro začátek vyzkoušet, pokud to ještě neděláte. Nemusíte se však omezovat pouze na hry. Co kdybyste během schůzky zkusili nový sport, upekli bábovku nebo namalovali společné dílo? Zeptejte se kluků a holek, co jim na schůzkách schází nebo co by rádi vyzkoušeli, jistě vám s chutí poradí.

Celoroční nebo táborová hra – Nemůžete se rozhodnout, které téma celotáborové nebo roční hry vybrat? A proč se nezeptáte těch, kteří ji budou hrát? A chtějí vůbec takovou hru mít, nebo se objdou i bez ní?

Plnění výzev – Nechte děti rozhodnout, které skautské výzvy chtějí plnit, pokud vůbec chtějí.

Oddílová identita – Zejména při zakládání nového oddílu nebo družiny můžete využít demokratických principů například při výběru názvu, znění pokřiku nebo tvorby znaku.

EMA ZEZULOVÁ
Vede smečku vlčat v Břeclavi.

Dlouhodobý plán – Možná máte pravidelně nalajnovaný roční plán a s ním i akce, na které „se prostě jezdí“. Ptali jste se ale někdy svých svěřenců, kterých akcí z vašeho ročního plánu se skutečně chtějí zúčastnit? Zkuste někdy do příprav ročního plánu zapojit i svůj oddíl a nebraňte mu, pokud si odhlasuje místo tradičně navštěvované celostátní akce třeba místní setkání nebo vlastní výpravu.

Jak bude vypadat klubovna – Prostředí, v němž se při schůzkách scházíte, působí na všechny. Společným rozhodováním o prostorech, v nichž trávíte čas, a péčí o ně zvýšíte pravděpodobnost, že se v nich bude cítit lépe většina lidí, a také že se budou lépe chovat k vybavení daného místa. Zkuste se tedy svých členů zeptat, jaký by zvolili odstín, když se zrovna chystáte malovat, nebo kam by postavili nový stůl. Ne vždy je tohle možné a podmínky dovolují jen jedno řešení, můžete však společně vymyslet alespoň výzdobu.

Kdo se bude o co starat – Pokud máte v oddíle vyčleněné funkce, např. pro péči o kroniku a o nástěnku, nebo někoho, kdo hlídá, kdo má kdy svátek a narozeniny apod., zamyslete se, jakým způsobem tyto funkce přidělujete konkrétním lidem. Mají možnost rozhodnout, kdo se bude o co starat, nebo zda vůbec považují dané funkce za užitečné?

Nedali byste si propečený BX380?

V naší smečce se na ohni opékají BX380 a do bramborového guláše přidáváme BX340. Že naši hantýrce nerozumíte? Nevadí. Tyto názvy vznikly jeden večer u ohně na táboře. Během celotáborové hry odehrávající se v minulosti jsme objevili špekáčky, které jsme si opékali. Jenže nám pořád chybělo pojmenování nového pokrmu. Rozhodli jsme se, že ho vybereme společně. Na začátku jsme každý předložili návrh, jak bychom masovou pochoutku pojmenovali. Po prezentaci všech nápadů přišlo první kolo hlasování. Každé vlče mělo tři hlasy, které mohlo libovolně přidělit vybraným návrhům. Do druhého kola se nám probojovali dva favorité – *masrol* a *BX380*. U ohně se tedy ještě odehrály obhajoby dvou finálních návrhů a následně přišlo druhé hlasování. Tentokrát měl každý člen smečky jeden hlas a návrh, který získal více hlasů, byl přijat. Nakonec těsně vyhrálo pojmenování *BX380*. A i když pro něj hlasovala těsná polovina, celá smečka jej přijala a pořád jej používá. Následně jsme ještě odvodili pojmenování pro klobásu, která je nazývána *BX340*.

My jsme si odhlasovali pojmenování nových porodin, s vlčaty a světluškami nemusíte zůstat jen u toho. Pokud však zvládnete základy a dětem přiblížíte demokratický proces, jste na dobré cestě. Učíte je se vzájemně poslouchat, obhájit konkrétní variantu nebo respektovat výsledek. Od základů se můžete odpíchnout a postupně nabízet další situace, o kterých je možné společně rozhodovat. U vlčat a světlušek má důležitou roli vedoucí, který dětem vysvětluje, proč je potřeba se zapojit, dohlíží na pravidla či řeší konflikty. Někdy se společné rozhodování i přes velkou snahu vedoucího nepovede. Nic si z toho nedělejte.

Naše vlčata se do rozhodování zapojují také v jiných záležitostech. Všichni, kteří splnili Nováčka a mají přehled o fungování oddílu, jsou přijati do smečky a mohou se zapojit do rozhodování. Prostor pro rozhodování je vždy na setkání, kterému říkáme *Poradní skála* a má status nejvyššího rozhodovacího orgánu. Už jsme projednávali názvy šestek, pravidla chování ve smečce, náplň výprav a už dvakrát jsme udělili důvěru vůdci smečky v jeho vedení.

Nebojme se tedy vložit vlčatům a světluškám do rukou možnost rozhodnout. Můžeme začít od banalit, při kterých je naučíme základy demokratického procesu, a propracovat se k rozhodování o důležitých věcech. Základem je ale vždy dětem důvěřovat a ukázat jim, že nemusí jen zvedat ruku při hlasování, ale mohou být aktivními členy celého procesu. I ony mohou přicházet s vlastními nápady, které je možné prosadit a přijmout. ✖

JAN KACZOR – ME2D

Bývalý vedoucí oddílu skautů ve středisku Prosek Praha, nyní již jen správce tábořiště. V civilu právník.

Družiny a demokracie

O úloze družinového systému při budování oddílové demokracie

Chceme-li v oddíle skautů či skautek začít s uplatňováním demokratických principů, může být společné rozhodování o oddílových záležitostech zpočátku příliš velké sousto. Nevyhnutelně se totiž zjistí, že vše déle trvá, mnoho času se stráví diskuzemi a výsledky nejsou uspokojivé. Snažení se pak ve výsledku může obrátit proti myšlence samotné. Demokracie je označena za nefunkční, bláznivou a volá se po návratu k tradičním „osvědčeným“ formám řízení.

Co tedy zkusit zavést demokratické postupy po malých krůčcích a nenásilně? Pomoci nám může struktura, jíž by měl disponovat každý dobře fungující oddíl. Jsou jí družiny a oddílová rada.

DEMOKRACIE VS. AUTOKRACIE

Připomeňme si klasické grafy znázorňující možné metody řízení oddílu. Graf č. 1 představuje metodu autokratickou – o všem se rozhoduje „nahore“, osoby na nižších stupních jsou v pozici vykonavatelů a zároveň tvůrců dalších příkazů. Graf č. 2 oproti tomu znázorňuje metodu družinově-demokratickou. Malé kruhy po stranách představují družiny, v jejichž čele stojí rádcí. Velký kruh uprostřed představuje oddílovou radu.

V takto nastaveném modelu probíhá rozhodování v užších kruzích max. osmi lidí, v nichž se lze daleko snáze učít vzájemné diskuzi, naslouchání a hledání konsenzu než ve skupině dvaceti až třiceti osob. V oddílové radě při řešení celooddílových záležitostí, v družinách pak při rozhodování o důležitých tématech blízkých všem zúčastněným.

Ukažme si to na příkladu táborového stravování. V oddíle řízeném shora rozhodne o skladbě jídelníčku vůdce nebo jím pověřený vedoucí. K uvaření oběda je povolán dospělý či rádcé, který řídí celý proces a rozdává příkazy. Děti jsou v pozici jeho pomocníků, kteří nakrájejí cibuli či umyjí hrnec, je-li jim to řečeno, ale jinak za výsledek nenesou

odpovědnost. Oproti tomu v oddíle řízeném družinově rozhodne o složení jídelníčku oddílová rada nebo jí pověření členové. Uvaření oběda je pak odpovědností družiny jako celku. Ta se dohodne, kdo bude celý proces řídit, jak si rozdělí práci, a posléze se pustí do vaření. Dospělý vedoucí je zde k dispozici, aby pomohl s tím, s čím si družina sama neví rady, ale obecně do procesu příliš nezasahuje. Nejlépe při výkonu nějaké monotónní práce, jako je mytí nádobí či škrábání brambor, tiše přihlíží, a posléze, je-li to vhodné, podá družině či jejímu rádcí zpětnou vazbu.

Kromě uvedeného vaření oběda se v družinách mohou demokraticky řešit i jiné záležitosti. Od maličkostí jako „Jak si uspořádáme postele v týpu?“ přes větší věci typu „Kam pojedeme na družinovou výpravu?“ až po velmi důležité otázky jako „Kdo bude rádcem družiny?“

„No jo, ale vždyť můžou rozhodnout špatně,“ lze namítnout. Jenže co je naším cílem? Aby nám vše šlapalo jako na drátkách? Nebo abychom využili každé příležitosti k výchově skrze prvky skautské metody, mezi něž patří i „družinový systém“, „učení se aktivní činnosti“ a „podpora dospělými“?

PODMÍNKY ÚSPĚCHU

Víme-li tedy, že chceme družiny vést k tomu, aby uvnitř fungovaly demokraticky, musíme se tázat, jak toho docílit.

Podmínky úspěchu jsou dvě. Tou první je opravdu fungující družinový systém. Proč? Protože k zájmu o společné rozhodování nikdy členy družin nepřimějeme, pokud budou tyto družiny pouze uskupeními stvořenými k porážení draka v etapové hře či k uvaření večere, ale skutečnou základní jednotkou skautské výchovy, kde se bude odehrávat „to podstatné“, zůstane oddíl. O tom, co je a není družinový systém a jak jej zavést, již bylo napsáno mnoho. Zájemci mohou nahlédnout například do některých publikací uvedených v rámečku.

Druhou podmínkou je rádcé motivovaný k demokratickému řízení družiny. Tedy takový rádcé, který je se svým osobním pohledem na to či ono ochoten ustoupit do pozadí ve jménu toho, aby družina rozhodla společně. Ale také rádcé, který disponuje dostatečnou autoritou, aby ve skutečně důležitých záležitostech dokázal ostatní vést správným směrem.

Jak to ovšem rádcé naučit? „Vždyť jsme jim tolikrát vysvětlovali, že družinám nemají jen rozkazovat. Dokonce jsme na oddílovou radu zařadili dvě, aktivity na demokracii.“ A zde právě přistupujeme k druhému poznatku z grafu č. 2 – k důležitosti demokratického fungování oddílové rady. Rozhoduje-li rada skutečně ve sboru, a jsou-li rádcí jejími platnými členy přizvanými k rozhodování i o těch nejdůležitějších oddílových záležitostech, naučíme je tím demokratickému řízení stokrát lépe, než když budeme o jeho důležitosti vést plamenné monology nebo na téma vymýšlet zpracované aktivity.

ROZHODUJE CELÝ ODDÍL

O úroveň výše je pak zapojení družin do demokratického rozhodování o celooddílových záležitostech. Jedním možným modelem, jak skloubit družinový systém s rozhodováním na oddílovém shromáždění, je dvoukolové rozhodování. Nejprve se věc probere ve družinách a na oddílové radě. Zde se vyfiltrují nesmyslné argumenty a případně přijmou určité konkrétní návrhy. O těch se pak diskutuje

a rozhoduje na oddílovém shromáždění, které je již následkem předjednání věci v družinách a v oddílové radě rychlejší a efektivnější, než kdyby se zde s diskuzí začínalo od počátku.

Z druhé strany můžeme družiny zapojit i tak, že jim dáme volnou ruku při řešení určité celooddílové věci. Např. při přípravách oddílové výpravy tak jedna družina může mít na starost jídelníček, druhá objekt na ubytování a třetí dopravu.

Možností, jak zapojit družiny do rozhodování o celooddílových záležitostech, je mnoho (k tomu, co takovou záležitostí může být, nahlédni do gejíru o pár stran dále). Jedná se zatím o pole dosti neprobádané, kde je prostor pro experimenty a hledání nových cest. Budu rád, pokud se se svými zkušenostmi podělíte na me2d@skaut.cz. ✖

■ **Družinový systém ve skautských oddílech** (O. Kupka – Dick, Junák, 2005), ■ **Skautská družina** (J. Novák – Braňka a M. Zapletal – Zet, Skautské prameny, 1997)

O úloze družin:

„Oddíl se tedy nerozpadá na družiny, nýbrž několik družin se seskupuje v oddíl. Družina jest původní jednotka, hluboce zakořeněná v duši chlapectví. Oddíl jest již vyšší útvar společenský, odpovídající spíše psychologii dospělých.“

Jaroslav Novák: Junácká družina.

O demokracii v oddílové radě:

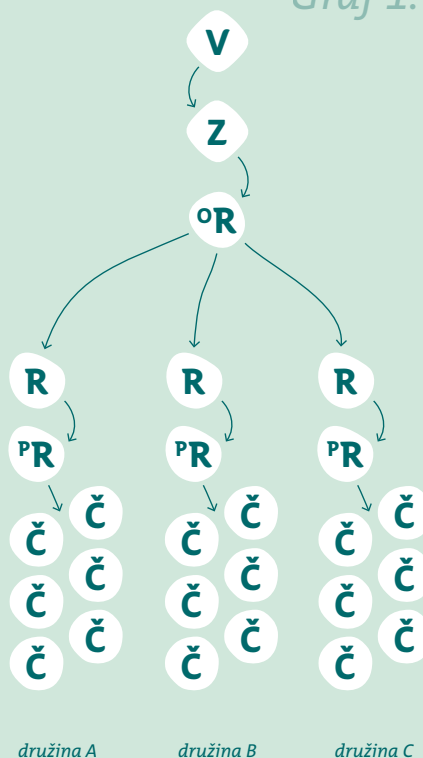
„Vyznavači družinové soustavy tvrdí, že řádnými členy oddílové rady vlastně mají být jen hoši. (...). Když organizace chlapecká, tak ať ji hoši vedou do důsledků. A co tedy vůdce a jeho zástupce? Ti budou členy virilními [tzn. z titulu své funkce, s hlasem převážně poradním, pozn. aut.], váženými (a milovanými) zástupci světa dospělých. Budou přítomni každé schůzi, budou zasahovat taktně do debaty, hoši se k nim budou obracet o radu, ale hlasovat nebudou.“

Jaroslav Novák – Braňka: Junácká družina.

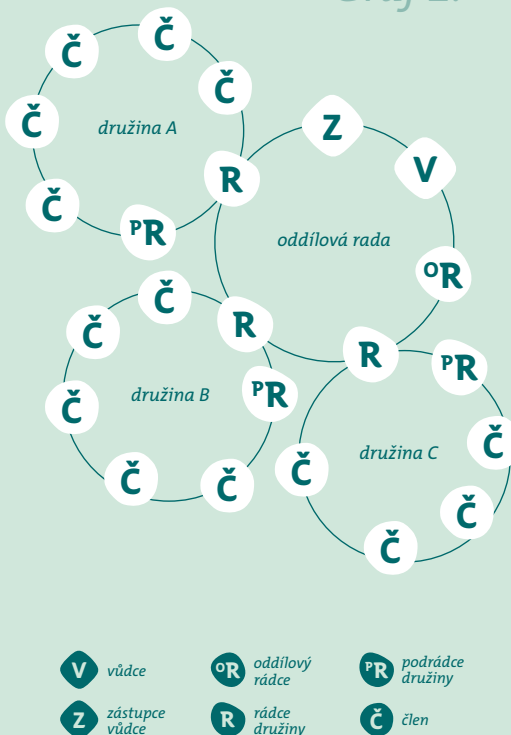

FOTO: 52. ODDÍL MEDVĚDICE

Graf 1.

Graf 2.

„Založil jsem a vedu hnutí Milion chviliek pro demokracii. Snažíme se aktivizovat občany ČR, aby se zajímali o politické dění, chránili základní demokratické principy a hledali, jak můžou oni sami posunout naši společnost o kus dál. Jsem vděčný, že jsem dostal šanci stát se skautem, protože právě skauting mi pomohl hlouběji objevit vznešené ideály Pravdy a Lásky, bez nichž se nedá pořádně žít. Díky skautingu jsem si uvědomil, že jsem to já, kdo nese odpovědnost za to, jak náš svět vypadá, a že se můžu pokusit něco s tím dělat. A konečně, skauting mne naučil milovat výzvy. Třeba se jen tak sebrat a jít pěšky bez peněz k moři.“ — **Mikuláš Minář, zakladatel hnutí Milion chviliek pro demokracii**

„Pamatuji si to hodně zřetelně. Slunný den, právě jsme přijely k louce, která se zvedala do svahu. Na její spodní rovné části ležela hromada krajinek. Bylo pro mě velkým překvapením, že z té hromady dřeva si má – nás 20 světlušek – postavit stany, ve kterých budeme bydlet následujících 14 dní. Poprvé jsem ten den řezala pilou, měřila metrem i ztloukala hřebíky. To prostě v paneláku není potřeba. Díky vzájemné spolupráci a pomoci vedoucích jsme nakonec všechny měly kde spát. Skauting mě naučil, že to, co se na počátku zdá být nevládnutelné a příliš obtížné, se zvládnout dá, když se dokážeme spojit, spolupracovat a nebát se požádat o pomoc či radu. Navíc sdílená radost ze společně dosaženého cíle je mnohonásobně větší.“ — **Anna Šlechtová, spoluzakladelka projektu Rekola**

Ovlivnil vás skauting ve vašich pozdějších veřejných aktivitách?

Ptala se Emča.

„Skauting mě učil, kromě čestnosti, přátelství a lásky k pravdě, také zodpovědnosti. Když člověk přijde jako nováček do skautu, je v družině poslední a někdo jiný je za něj odpovědný. Když vyrůstá a stává se člověkem, přebírá sám odpovědnost, neboť přicházejí mladší. Stává se tak postupně odpovědným za družinu, za oddíl. S vyšším věkem pochopí, že je odpovědný i za svou rodinu, své okolí, společnost, ve které žije, svou zemi. Stává se aktivním občanem, který se dle svých schopností chce spolupodílet na tvorbě slušné, demokratické a spravedlivé společnosti. V samém začátku tohoto postupného uvědomování si odpovědnosti je dobrá skautská výchova, vyrůstání mezi nestejně starými jedinci, kde zpočátku dostáváš a později musíš navracet mladším.“ — **Helena Illnerová, bývalá předsedkyně Akademie věd České republiky**

„Skauting mě v mém veřejném působení ovlivnil zcela zásadně. Téma hodnot: slušnost, zájem o ostatní, uvědomění si vlastní odpovědnosti... To všechno bylo a je klíčové pro mou práci novináře. Oddíl je malý stát, kde jsou lidé z různých sociálních skupin, nátura a s různými zkušenostmi. Aby mohl fungovat ke spokojenosti všech, musí nabízet členům svobodu, ale i pravidla. Jen tak se v oddíle kombinuje zábava a udržitelnost. Jakmile si to člověk uvědomí, přistupuje ke státu jako k oddílu, bez naší pomoci prostě nebude fungovat, a tím pádem ani my. Skaut mi pomohl pochopit nutnost angažmá, vedení družiny mi pak ukázalo, že mohu přijmout odpovědnost.“ — **Erik Tabery, šéfredaktor časopisu Respekt**

„V oddíle jsem měl to štěstí zažít, jaké to je mít vedoucího (v našem případě náčelníka), který dokázal svou osobností kluky inspirovat. Byla to také první příležitost vést porady, organizovat družinovky, výpravy a hry. Byla to příležitost stát na vlastních nohou a zároveň spolupracovat s druhými. Když mi bylo osmnáct a začali jsme podnikat, bylo na čem stavět. Jsem za tuhle část dětství vděčný.“ — **Petr Sýkora, spoluzakladatel nadace Dobrý anděl**

„Nejvíc ve vědomí, že pokud chci něco změnit, musím pro to něco udělat, tedy v přijetí osobní odpovědnosti a v uvědomování si svých možností a schopností. Určitě mě skauting naučil i otevřenosti ke spolupráci, umění naslouchat a respektovat druhou stranu. Vážit si vztahů a přátelství. Nebát se něco dělat, „jít s kůží na trh“ a nebát se i něco pokazit. U mě se skauting hezky v životě prolínal s duchovním rozměrem života. A to se, myslím, odráží i v mých občanských aktivitách.“

— Sandra Silná, husitská farrarka

„Skauting už tím zvláštním a krátkým časovým úsekem mezi lety 1968–1970, kdy byl chvíli povolán a pak zakázán, musel dát rychlokurz aktivního občanství. Jako desetiletý skaut jsem zažil okupaci Československa vojsky pěti zemí, úchvatný týden občanského vzednutí s aktivním roznášením letáků, protiokupačních novin, postupnou likvidaci našich nejlepších učitelů ve škole, zradu některých vůdců ve středisku. Noc, kdy jsme rozbili vlastní milovanou klubovnu, abychom ji nemuseli předat Pionýru, a převáželi ukrytý vůdcovské křeslo do včelína přítele mého otce, kde to křeslo přežilo nacistickou okupaci, první zákaz skautingu po bolševickém puči v roce 1948, to je nezapomenutelná škola odporu proti nepravostem. A člověk i za onoho režimu, při podpisování všelijakých protirežimních petic (třeba za propuštění Václava Havla nebo Ivana Martina Jirouse – Magora), tomu závazku chtěl dostat. Navíc ho zavazoval skautský slib. Když jsem v roce 1989 přijel (jako jeden ze zakladatelů Občanského fóra a člen HaDivadla, které jako první s Divadlem Husa na provázku zahájilo stávkou československých divadel) do svého rodiště Veselí nad Moravou, našel jsem v čele sametové revoluce bratry skauty z našeho zakázaného oddílu. I v té naší vachrlaté demokracii na to myslím často. Jak říkal nebožtík Julio Satinský (volně cituju): „Skauting je to nejlepší, co kdo pro život mladých lidí mohl vymyslet!“ A mal pravdu, bratčeek.“ — Břetislav Rychlík, režisér

IRENA JANÍKOVÁ – KNOFLA
Skautka a psycholožka zabývající se svobodným vzděláváním.

Lze jít ještě dál? Svobodná výchova

Vyrostli jsme ve školách, kde většina z nás seděla v lavicích a poslouchala paní učitelku, jak něco vypráví. Někteří z nás dávali pozor, někoho to zajímalo, ale troufám si říct, že všichni z nás zažili ten moment, kdy nás to fakt nebavilo. Kdy to, co se zrovna probíralo, nedávalo žádný smysl. Proč tomuhle věnovat čas? K čemu mi to je? A proč si o tom nemůžu rozhodnout sám? Často nám říkali, ať se neptáme, a tak jsme se naučili neptat a poslouchat. Svěřit svůj život do rukou starších, mouďřejších, kteří ví lépe než my, co potřebujeme a co se nám bude hodit.

Ve skautu to funguje jinak. Jsme tu dobrovolně, všichni si tykáme, názor dětí nás zajímá. A přesto jsme to my dospělí, kdo rozhoduje, co děti zrovna potřebují, co se mají naučit, kdy je čas se vzdělávat, a kdy si hrát. Děláme to tak, jak nás to učili. Kráčíme ve stopách starších.

Ale nemůžeme to dělat lépe, jít ještě dál? V bezpečném a podpůrném prostředí se totiž malé děti samy naučí chodit, mluvit, běhat, jíst... nápodobou. A protože samy chtějí. Nicméně úderem šestého roku za ně začnou rozhodovat jiní v rámci nastoleného systému: uč se **toto**. A sám nechceš, takže tě budu **motivovat**. Či **nutit**. Nebo **strašit**. Co dát ale dětem prostor a důvěru, aby se učily samy, protože chtějí?

V zahraničí tohle zkusili už dávno. A měli úžasné výsledky. Přestali dělit činnosti na vážnou práci a hru pro rozptýlení. Přestali dělit lidi na děti, které je třeba vést, a dospělé, kteří vědí. Dospělí a děti začali spolupracovat a učit se jeden od druhého bez ohledu na věk. Dali si prostor a důvěru, že se každý naučí přesně to, co do života potřebuje, tehdy, kdy to potřebuje. Třeba v anglické škole Summerhill to funguje už 98 let.

Podobné iniciativy vznikají i u nás – např. Svoboda učení či školy Ježek bez klece a Donum Felix. Přesto je zavedení svobodného přístupu do škol v naší zemi legislativně nelehké. Skaut má výhodu větší volnosti a opět tak může být průkopníkem inovace.

Pro mě touto inovací může být právě větší zapojení dětí do rozhodování: *co budeme dělat? Musíme všichni? Kam tentokrát pojedeme?* Projevíme tím důvěru, že jsou kompetentní žít svůj život. Pokud dětem nevezmeme vnitřní motivaci a vlastní odpovědnost, nebudou ji pak muset později hledat a dobývat zpět. Proto navrhuji vzít děti jako parťáky kompetentní k rozhodování a tvořit program s nimi. ✕

EVA MALÍŘOVÁ – DAJDA

Zajímá ji, jak utvářet rovné vztahy napříč odlišnostmi. Má dceru. Věnuje se NaZemi, kritickému myšlení a globálním tématům, mediaci konfliktů.

Porušované pravidlo je třeba změnit

Několik způsobů nastavování pravidel s dětmi

Pravidla vnímám jako návod na soužití lidí, který zajišťuje fungování nějaké skupiny v rámci jejího účelu a hodnot. Jako skauti máme výhodu, protože tyto hodnoty máme formulované ve skautském slibu a zákoně. Stejně má ale smysl si pravidla se členy oddílu stanovovat. Pojdme se společně podívat na několik způsobů, jak mohou oddílová či družinová pravidla vzniknout.

FOTO: STĚPÁN HAŠEK

1 SEPIŠTE, CO SE NESMÍ, STANOVTE TRESTY ZA PORUŠENÍ A PŘEDSTAVTE TO DĚTEM

Cože?! Co to je za nesmysl? Předpokládám, že tohle vám běží hlavou. Tento způsob může fungovat ve vysoce hierarchizovaných organizacích, pokud je účelem zajistit kontrolu nadřízených nad podřízenými a není proti hodnotám organizace, že je to za použití trestů a síly. Příkladem takové organizace může být armáda, ale v mnoha případech také škola. Přijďte na to, co by na tomto návodu nefungovalo plně ani v armádě či ve škole?

AKTIVITA Č. 1

Vím, co ne, ale co ano? Udělejte si test. Jeden člověk jde za dveře a úkolem skupiny je ho po jeho návratu dostat do pózy, na které se skupina předtím domluvila. A to pomocí instrukcí, které jsou vždy formulovány: „nedělej to a to“. Například: stojí na pravé noze, levá je vytočená kolenem do boku a špičkou se dotýká podkolenní jamky. Jedna ruka v bok, levá ruka leží na temeni hlavy.

Takže i když první způsob můžeme zavrhnout, jedno poučení si vzít můžeme: **pravidla formulujte pozitivně.**

2 PŘEDSTAVTE PRAVIDLA VČETNĚ DŮVODU, PROČ JE ZAVÁDÍTE

Sepište pravidla a u každého si pojmenujte *Proč* – co dané pravidlo přináší, co chrání. Když je budete představovat, začněte účelem. Například: „Abychom si neskákali do řeči a každý mohl projevit svůj názor, bude mluvit jen ten, kdo bude v ruce držet mluvící dřívko.“

Účel dává šanci, že se děti pravidlem nebudou řídit ze strachu, ale proto, že jim bude dávat smysl. Dost možná ale zjistíte, zvláště pracujete-li s pravidly, která se v oddíle nějakou dobu trádají, že je těžké účel pojmenovat. Možná se účel vytratil, anebo nikdy neexistoval. Například když na táboře nechodíte bosí kvůli hřebíkům, i když už několik let jezdíte na bezhřebíkové týpíové tábory. V podobných případech se nebojte pravidlo škrtnout.

Stále se vám to nezdá? A co se vám nelíbí? Že je určuje jen jeden člověk, i když mají sloužit všem? Ano, pravidla pomáhají společnému soužití a měla by tedy vytvářet prostor, v němž se cítí všichni co nejlépe a mají možnost ho ovlivnit.

3 KONZULTUJTE SVŮJ NÁVRH PRAVIDEL

Představte dětem svůj návrh pravidel i s jejich účelem a požádejte o jejich úpravu, doplnění. Nezapomeňte u každého představeného pravidla ověřit, zda je pravidlo srozumitelné, zda říká jasně, co dělat nebo nedělat. Můžete si udělat představu, do jaké míry je pro děti důležitý účel pravidla. Můžete pak lépe odhadovat, zda bude pravidlo dodržováno.

Možná se vám stalo, že jste výše popsané učinili, a nikdo s ničím nepřišel. Důvodů může být více. Může být náročné bez předchozího přemýšlení a podpory vysypat návrhy na úpravy hned z rukávu. Nejzávažnějším důvodem pak je, pokud děti ve svém životě nezažily, že by s nimi pravidla, která se jich týkají, někdo kdy konzultoval. Mají je potom oprávněně zaškatulovaná jako pruhu a omezení. V takovém případě nejdříve prodiskutujte následující otázky: Jaký smysl mají naše pravidla? K čemu mohou být každému užitečná?

Pokud děti nemají zkušenost, že se mohou podílet na věcech, které se jich týkají, je třeba je posлуchovat. Aby pravidla byla skutečně užitečná všem, aby zajišťovala společné potřeby celé skupiny, pomůžte **povzbuzovat nesouhlas**. Čím větší ostych nesouhlasit s pravidly očekáváte, tím nižší práh otázky zvolte. Čím nižší práh kladete, tím větší diskuzi povzbudíte.

→ Příklad otázky s nízkým prahem:

Kdo máte jakýkoliv záchvěv pochybnosti o daném pravidle?

→ Příklad otázky s extrémně vysokým prahem: Pro koho by bylo neúnosné toto pravidlo natolik, že by odešel z oddílu?

Otázky z vyšším prahem (Kdo má velké pochybnosti? Kdo zásadně nesouhlasí?) volte tehdy, když je z vašeho pohledu pravidlo zásadní.

Otázky jsou formulované „kdo“, pro koho to platí, zvedne ruku. To umožňuje vidět celkovou míru nesouhlasu s daným pravidlem ve skupině. Chcete-li nesouhlas zpracovat, zjistíte, co se za ním skrývá. Například: „Na schůzku si nosíme přezůvky.“ Námitka zní: „Nechce se mi tahat s sebou papuče, navíc je určitě budu zapomínat.“ Pozměňující návrh a opatření je: „Na schůzce se přezouváme. Papuče jsou v botníku přede dveřmi.“

Zpracovávání nesouhlasu nás už překlápá do dalšího participativního způsobu, který pro děti může být možná paradoxně trochu snazší, protože při něm nejsou ovlivněny vámi navrženými pravidly.

4 VYTVOŘTE SPOLEČNĚ VZÁJEMNÉ DOHODY

Protože chci, aby pravidla sloužila všem, nejen vedoucím, dává mi největší smysl vytvářet je dohromady s těmi, kterých se týkají. Vysvětlíte dětem, že záměr schůzky je dohodnout se na způsobu, jak spolu žít a učit se.

AKTIVITA Č. 2

Opět platí: začínejme smyslem – co je to důležité, co chceme daným pravidlem chránit. Vyjít můžete z reflexe předchozí zkušenosti (minulý výlet, proběhlá schůzka, první dny fúgnování tábora). **1** Co pro vás v našem soužití fungovalo a proč? („*Líbilo se mi, že každý měl prostor říci, co si myslí, ale nemusel.*“ – rovnocenný hlas, svoboda volby, zda chci přispět). **2** Co pro vás nefungovalo a proč? **3** Napadají vás nějaké kroky/pravidla, která by to podpořila?

Pokud se dostanete k návrhu pravidla, zjistíte míru námitek podle postupu výše. Pravidlo bez námitek je přijato. Nezapomeňte, že míru námitek, které do rozhodování vstupují, můžete nastavit prahem otázky.

5 NEHLEDEJTE SHODU NA PRAVIDLECH. BUDUJTE KULTURU VZÁJEMNÉ PĚČE

Tento proces je nejradikálnější podobou hledání způsobu soužití. Místo vytváření pravidel posilujte **kulturu vzájemné péče**, která stojí na principu: záleží na potřebách

všech a každého. Proto veďte pokračující dialog kolem otázky *Jak chceme společně žít a učit se?* se záměrem naplnit potřeby všech. Zní to abstraktně? Pojďme se podívat konkrétněji, jak na to.

Nezapomeňte na vyjasnění smyslu následujícího postupu. Záměrem je spoluutvářet prostředí, kde se všichni cítí dobře. Proto se budeme dívat na hodnoty, které jsou pro nás důležité, a posleze na to, co každému z nás pomáhá k jejich naplnění.

AKTIVITA Č. 3

1 Uveďte první krok: „*Nejdřív sesbíráme, co je pro nás důležité, jaké hodnoty a potřeby sdílíme.*“ Přijďte na rozhýbání s prvním návrhem: například *Emocionální a fyzické bezpečí*.

2 Ověřte, zda tuto potřebu sdílíte. Řekněte dětem, ať zvednou ruku ti, pro které je také důležité cítit se bezpečně. Každý chce zůstat zdravý, proto pokud někdo váhá, boj se pravděpodobně o něco dalšího. Můžete se na to tedy například zeptat: „Obáváš se, že když zvedneš ruku, nebudeš už smět lézt po stromech?“ Každý, kdo chce vylézt na vršek stromu, chce bezpečně slézt. Kdo chce jet rychle na kole bez helmy, chce bezpečně dojet do cíle. Děti jsou občas jen unaveny z opakujícího se: „To je nebezpečné.“ Zjistíte, co je to, o co nechtějí přijít (např. dobrodružství), a přidejte to jako další hodnotu ke zpracování. **3** Jak spolu žít? Nadepište na velký papír onu hodnotu: *Fyzické a emocionální bezpečí*. Hodnotu tedy sdílíme, ale budeme se lišit mezi sebou v tom, za jakých podmínek se cítíme ohrožení, a kdy jsme naopak v pohodě. Teď dáme dohromady seznam toho, co nám pomáhá cítit se bezpečně. V tuto chvíli nehledáme shodu, nevytváříme pravidla. Protože nám záleží na potřebách všech, stačí vědět, že je něco důležité aspoň pro jednu osobu. Vznikne nám tedy něco jako seznam proseb. Prosbou například říkám: „Chci, abyste věděli, že je pro mne důležité vědět, kde jste, protože to naplní mou potřebu bezpečí, prosím říkejte mi, pokud hodláte opustit tábor.“

Nechejte děti bavit se nejprve ve dvojicích o tom, co je pro ně důležité, aby se cítili fyzicky a emocionálně bezpečně. Potom sesbírejte prosby z pléna. Prosbu má být proveditelná, není to přání. Proto je třeba být konkrétní a popisný. Zadejte, ať si dvojice navzájem pomohou formulovat takové prosby. Dejte příklad, co by bylo obecné: „Chovejte se s respektem,“ je obecná prosba. Kamarád se může doptat: „Jaké konkrétní chování ti přišlo nerespektující, a jak zněla prosba?“ **4** Stejným způsobem pracujte s dalšími hodnotami, které jsou pro lidi v oddíle důležité. Nejdříve je třeba této práci věnovat více času (1 hodina vcelku či na pokračování), potom si můžete na několik dalších setkání vyhradit 10 minut. Objevilo se něco nového? Chcete něco přidat?

PORUŠENÍ PRAVIDEL?

Co udělat, když někdo pravidlo poruší? Změnit pravidlo. Cože? Co by to bylo za anarchii, můžete si pomyslet. Záleží ovšem, jak rozumíte tomu, co pravidla jsou, jaký mají účel a jak vznikla. Pokud sdílíte předpoklad, že pravidla slouží všem a snaží se naplnovat co nejvíce potřeby všech, pak, dojde-li k jejich porušování, zejména opakovanému, je třeba pátrat po příčině. Jaká potřeba stojí za porušením pravidla? Řešit to můžeme jednak v reakci na porušení jen mezi čtyřma očima. Např. máme diskuzní pravidlo, že mluví ten, kdo se přihlásil a dostal slovo v podobě mluvícího dřívka, →

abychom se slyšeli a aby pozice rozvážných mluvčích a těch výřečnějších byla srovnatelná. A Ferda i tak často skáče ostatním do řeči bez dřívka. Po promluvě s Ferdou se ukáže, že předávání dřívka neumožňuje navázat na nějaké téma, když mám doplnění. Nový mluvčí odvede hovor často k novému tématu, a když dojde na Ferdu, už je pro diskuzi matoucí se vracet. Jak takové pravidlo změnit? Například zavedením nového gesta: mám doplnění. To umožní rozlišit, zda chce člověk přidat další myšlenku, nebo doplnit aktuální téma.

Více přispíváme kultuře vzájemné péče, pokud se k pravidlům a soužití pravidelně vracíme a v kruhu se ptáme, jak se daří dohody a pravidla dodržovat, co se daří, co se nedaří a proč, jaká pravidla potřebují změnit, zrušit či doplnit. Na nedodržování pravidel můžeme reagovat také tresty. Diskuze o používání trestů by ovšem vydala na další samostatný článek. Já bych doporučila zůstat pouze u toho, aby si děti uvědomovaly, že nějaké pravidlo je porušeno. ✕

AŽ UŽ ZVOLÍTE JAKÝKOLI ZPŮSOB A POSTUP VYTVÁŘENÍ PRAVIDEL, MĚJTE NA PAMĚTI:

K čemu slouží pravidla? K zajištění fungování skupiny vzhledem k jejímu účelu.

Komu slouží pravidla? To záleží na hodnotách, které vyznáváme. Ve skautingu by pravidla měla sloužit všem.

Co zvyšuje pravděpodobnost, že pravidla budou fungovat?

- Když všichni rozumí pravidlu.
- Všichni rozumí účelu, potřebě, kterou pravidlo ošetřuje.
- Když se na jejich vytváření podílejí všichni, kterých se týkají.
- Pravidla vyžadují průběžnou revizi: stále naplňují potřeby všech?

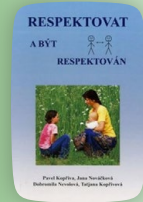

FOTO: VOJTA PETR

Rozcestník: Kde ještě hledat inspiraci pro demokratickou výchovu? Sestavil Učeň.

Svět okolo nás – metodika k oblasti stezky, ve které je pro téma demokratické výchovy zajímavá hlavně kapitola *Já a demokracie* a závěrečný přehled her a aktivit doplněný drobnou metodikou. Publikace nejen o práci se stezkou, ale obecněji o výchově k občanství a demokracii.

Respektovat a být respektován – demokratická výchova se dá jen těžko provozovat bez respektujícího přístupu k dětem a víry v jejich schopnosti. Tato, dnes již kultovní publikace, nabízí jak praktické tipy do každodenní mezilidské komunikace, tak pohled na širší souvislosti respektujícího pojetí výchovy. (Kopřivovi, Nováčková a Nevolová, Spírála, 2005)

Summerhill: příběh první demokratické školy na světě – přijde vám demokratický skautský oddíl jako nebezpečný experiment? Pak tuto knihu v žádném případě nečtěte – je o škole, kde o všem rozhodují děti společně s dospělými a všichni při tom mají rovný hlas. Mimochodem tato škola funguje již 97 let. (A. S. Neill, Peoplecomm, 2015)

Participativní metody – portál *Centra občanského vzdělávání* plný netradičních formátů a metod k většímu zapojení členů do dění v oddíle. (participativnimetody.cz)

DŘÍVĚJŠÍ ČLÁNKY SPOJENÉ S DEMOKRATICOU VÝCHOVOU

- **Demokraticky na týdenní výpravu** (J. Kaczor – Me2d, Skauting, říjen 2017)
- **Aby byl oddíl bezva parta** (D. Jón – Tulák, Skauting, listopad 2016)
- **Tábor bez bodování a táborové hry** (O. Rejl – Radar, Skauting, únor 2017)

VÁCLAV ZEMAN – ŠÍK
Šéfredaktor časopisu Skautský svět. Dlouhodobě sleduje oblast vzdělávání a píše o ní. V současnosti pod křídly vzdělávacího konceptu Škola Můj Projekt.

Naplňování potřeb – raději jako rutina než dobročinnost

Před čtyřmi lety jsme s odborem *Skauting pro všechny* chystali výstavu se stejným názvem, který jste si teď přečetli v titulku. Na úvodním panelu tehdy stál text, který zhruba říkal: Zavřete oči a promítněte si posledních několik dní. Zaměřte se přitom na situace, kdy jste něco potřebovali. Každý se do takové situace dostáváme několikrát denně. Vstanu a sahám na noční stolek po brýlích, protože bez nich nevidím ostře. Jdu do komory a hledám stoličku, protože bez ní nedosáhnu pro krabici na horní polici. Někdo jiný zase nakupuje boty jen v některých obchodech, protože má tak velkou nohu, že jeho číslo běžně nemají. Každý z nás má mnoho vlastních specifických potřeb, které tyto situace ilustrují. Když jsou tyto potřeby naplňovány, cítíme se spokojeni. Někdo se s takovou potřebou narodí, někdo k ní přijde během života. Dítě, které ochrnulo na spodní polovinu těla, potřebuje k pohybu invalidní vozík. Dítě, které má porušený sluchový aparát, potřebuje využívat pomůcky, které mu pomohou snáze zachytit zvuky. Na příbězích konkrétních dětí jsme poté v dalších panelech ukázali, že někdy stačí opravdu změnit jen málo a můžeme přispět k tomu, abychom se ve skautském oddíle – ale i kdekoli jinde – mohli cítit dobře opravdu všichni.

Podobný pohled se po společné debatě daří v řadě případů uplatňovat i v rámci našeho hnutí – třeba při přípravách aktuálních vůdcovských kompetencí a do jisté míry i při přípravách Strategie 2022. Přesto jsem mezi skauty už několikrát narazil na stejné téma. Na které? Šlo o debatu nad tím, jestli podpora člověka s tělesným postižením, poruchou sluchu, pozornosti nebo jiným hendikepem (ať už ve skautském oddíle nebo mimo něj), má být brána a představována vedoucím jako dobročinnost či milosrdenství, nebo jako běžná součást našich životů.

Poprvé šlo o přípravu nových odborek, kdy členové přípravného týmu nejprve navrhli, aby se pomoc lidem se znevýhodněním stala tématem samostatné odborky. S odborem *Skauting pro všechny*, kde jsem tehdy působil, jsme se snažili argumentovat, proč to podle nás není vhodná forma. Mnohem vhodnější nám přišlo, aby se téma hledání a naplňování potřeb stalo spíše něčím, co se prolíná odborkami napříč. Případně aby v jednotlivých odborkách byla možnost částečně je upravit tak, aby byly splnitelné pro každého. I tady jsme došli k jisté shodě a téma je v odborkách zahrnuto průřezově.

Podobná diskuze proběhla i při přípravě minulého čísla *Skautingu*. Příběh Zdeňka Zeleného – Káďi měl být propojený s aktivitou navazující na jeden ze skautských zákonů. Jeho dlouholetou práci s neslyšícími dětmi v oddíle se autorovi nabízelo spojit se zákonem „je prospěšný a pomáhá jiným“. Vstoupil jsem v tu chvíli do debaty s podobnou argumentací a opět se snažil vysvětlit, proč si myslím, že podpora nedoslýchavého, diabetika nebo dítěte z chudších poměrů nemá být brána jako milosrdná pomoc nebo charita. Každý příběh nakonec mnohem lépe seděl k zákonu, který říká, že skaut je přítelem všech lidí dobré vůle...

Souhlasím samozřejmě s tím, abychom jako skauti byli i nadále solidární k lidem kolem sebe a pomáhali jiným, kdy to jen jde. Dodávám k tomu však: snažme se na naplňování potřeb lidí s hendikepem nedívat ani jako na pomoc, ani jako na dobročinnost. Neberme to ani tak, že bychom zrovna v tomto případě měli cítit povinnost z pozice silnějšího a schopnějšího pomáhat slabšímu. Naslouchátko nebo invalidní vozík se totiž od brýlí nebo stoličky pod nohy, kterou mnohdy potřebujeme my sami, v ničem neliší.

Tímto textem nechci nijak vystrašit oddílové vedoucí před prací s dětmi se specifickými potřebami, ani v nich vyvolávat pocity viny, pokud se na ni doteď dívali jako na dobročinnost. Ze svého okolí vím o tom, že řada vedoucích se takové práci nijak nebrání a sledují děti jako individuality se vším, co potřebují.

Snažil jsem se jen popsat a připomenout možný výchozí úhel pohledu, který je podle mě právě v této oblasti velmi důležitý. Věřím, že právě v tomto případě může jít o velmi běžnou součást našich životů, kterou si přisvojíme stejně jako nasazování brýlí nebo rozhlížení se před přecházením na přechodu. Takový přístup k druhým tak může být běžnou rutinou a ne něčím, co je navíc, co je naší blahoskloností, něčím, co děláme, i když bychom nemuseli, a za co bychom měli získávat odborku. Čím více budeme k tématu přistupovat tak, že nejde o nic mimořádného, tím méně strachu a obav z něj možná bude. ✕

FOTO: TOMÁŠ VOVSÍK

Co byste doporučily vedoucím?

TÓŇA a KLÁRKA
Světlušky ze Svobody nad Úpou.

TÁBOR

Rády bychom vedoucím navrhly pozdější večerku na táboře (teď ji máme ve 21.30) a delší polední klid (letos byl hodinu a půl), při kterém bychom se mohly navštěvovat. Také by bylo fajn, kdybychom měly kratší hlídky (místo 2 hodin jen 1 hodinu). Stezku odvahy bychom chtěly rozdělit na dvě „obtížnosti“: pro strašpytle a nebojso. Protože každý by měl jít a překonat se, ale někdo se překoná už jen tím, že projde lesem po tmě.

VÝPRAVA

Rády bychom si vyrazily někam na dlouhou výpravu. Nemusíme vždy přespávat v nějaké klubovně, mohly bychom si vzít stany a vyrazit na pořádný výlet. Že si vše ponese s sebou, to je skvělé dobrodružství. Chtěly bychom ale i více přespávat u nás v klubovně, je super, když tu jsme všechny pohromadě. Na společných výpravách by starší kluci měli zlepšit své chování.

SCHŮZKY

Rády bychom se toho také více dozvěděly o vedoucích. Třeba co je baví a čím je můžeme potěšit, nebo čím je zlobíme, abychom to třeba nedělaly. Také si myslíme, že je důležité mít v klubovně hodiny. Když totiž musí jít někdo dříve, mohl by si to hlídat sám a hlavně by nemusel vytahovat telefon, který na schůzky určitě nepatří. A to ani na výpravu, a mělo by to platit i pro starší skauty. Ne že ho s sebou nesmí mít, ale ať ho nechají v batohu. V zimě bychom mohly více pracovat s Nováčky a stezkami. Ale když je hezky, tak je určitě lepší být venku v lese. Nebo můžeme častěji opékat na ohni a hrát na kytaru, klidně i o schůzce. ✖

Ptala se Petra.

A jaká doporučení vám dají vaši členové? Ptejte se jich po zpětné vazbě a vydařeně příspěvky pošlete na skauting@skaut.cz.

KOMENTÁŘ

Jsme příroda bránící sebe sama

LIBOR BRZOBOHATÝ – BORO
Vedoucí brněnské devadesátčtyřky.

Je poslední říjnová sobota a já sedím na kolejích spojujících uhelný důl Hambach se čtyřmi tepelnými elektrárnami v západním Německu. Kolem mě leží do izotermických fólií zabalené dva tisíce lidí z celé Evropy, nad námi hlídají bezradní policisté a já mám pocit, že vše, co jsem se kdy naučil ve skautu, jsem se naučil pro boj se změnou klimatu. Klimatická změna – blížící se realita, která může radikálně změnit či ohrozit život každého z nás.

Jak se ke kontroverznímu tématu postavit v oddílech a střediscích? Zpráva *Mezinárodního panelu pro změny klimatu* (IPCC) mluví jasně – pokud do 12 let zásadně nezměníme způsob života v globálním měřítku, následky budou nezvratné. Německé hnutí *Ende Gelände*, které pořádalo zmíněnou blokádu Hambachu – největšího uhelného dolu ve střední Evropě – sice budí nedůvěru kvůli úzkému politickému vyhranění, přímé akce klimatického hnutí jsou však dosud jediným projevem občanské společnosti, který má reálné důsledky.

Co my – skauti – tedy s tím? Snažíme se v těchto rozvíjet pozitivní vztah k přírodě, bez které si skauting nedokážeme představit. Vymyslíme různé způsoby, jak se k ní chovat ohleduplně – se světluškami a včelaty šijeme látkové pytlíky na ovoce a zeleninu, se skauty a skautkami zbavujeme krajinu odpadků, na táborech používáme ekologické přípravky na mytí nádobí. Zásadní změna životního stylu je bezesporu nezbytná. Pomocť dětem i dospělým v oddílech s prvními krůčky je určitě skvělým způsobem, jak jí snad jednou docílit. Otázkou je, jestli to bude stačit a jestli už nebude pozdě.

Podle organizace *Greenpeace* je za 71 % emisí skleníkových plynů na celém světě zodpovědná pouhá stovka společností a firem. Ani tisíce šetrných rodin a oddílů proto nedokáží zvrátit soumrak civilizace, kterou nám naordinovaly nadnárodní korporace. Bude tedy nejspíš na čase bavit se o problémech naší planety na rovinu a se všemi. Českoslovenští skauti byli vždy vnímáni – alespoň jako jednotlivci – jako aktivní činitelé ve společnosti. Dodnes má *Junák* výraznou prestiž a uznání veřejnosti. Pokud stále omílaná „apolitičnost“ *Junáka* nebránila jeho členům v přímé účasti ve druhém i třetím odboji, neměla by nám dnes bránit ani v boji za záchranu planety. Iniciujme tedy jako jednotlivci i jako organizace přímo a otevřeně společenskou změnu, která je pro její zachování stěžejní. Doštůjme oně junácké prestiži i dnes. ✖

Rádcovská kápézetka

JITKA BARTOŠOVÁ – VEVERKA

 Vůdkyně 5. oddílu Kon-Tiki,
výchovný zpravodaj.

Rádcovská role nebývá snadná, protože z ní vyplývají úkoly i povinnosti, které má rádce plnit, aby si jeho družina držela úroveň. Chci se nyní zastavit u jedné ze stránek rádcovské role, u vnitřního růstu. Proč o něj pečovat? Pěkně to ilustruje metafora z pohádky *Byl jednou jeden král*. V pohádce jsou dvořané zavaleni spoustou lahůdek všeho druhu, ale má to jeden háček – nikomu jídlo v určitém okamžiku nechutná, některým je dokonce špatně. Důvodem je, že v jídle chybí právě ta špetka soli, která by mu dodala chuť a podnítila nadšení... Nadšení a chuť k dobrému plnění své role je to, o co rádce nesmí přijít. Jakým způsobem tedy roli rádci „přisolit“? Veďte své rádce k tomu, aby nabývali ctivosti a přijímali každý den i svou skautskou službu jako dar. Nestačí je jen naučit ovládat metodiku práce. Přimějte je se zamýšlet nad jejich rolí i nad tím, jak být ostatním dobrým vzorem.

R. Baden-Powell ve své knize *Scouting for Boys* napsal: „Nejdůležitějším krokem je váš příklad, protože co vy sami děláte, budou dělat také.“ Svým rádcům bychom měli vysvětlit, že to, co dělají a říkají, ovlivňuje skauty a skautky v jejich družinách. A je-li to pozitivní, mohou tím výrazně pomoci naplňovat skautské poslání.

Domnívám se, že pokud svoji roli a její potenciál pochopí, a my jim přitom nepřestaneme dál naslouchat, důvěřovat a věnovat se jim, bude jim to vše duchovní potravou, která se jen tak nepřejí.

Spisovatel Bruno Ferrero v jedné ze svých knih napsal: „V tomto světě se studuje geologie až po zemětřesení a hydrologie po záplavách.“ I na osobnostní růst našich rádců a rádkyň je dobré myslet dopředu. Jestliže máme zájem zlepšit péči o rádce v této oblasti, můžeme si nastavit několik kritérií, která nám mohou posloužit jako bezpečné ukazatele našeho směřování: pěstované hodnoty mají být konkrétní, je nutné k hodnotám vychovávat, hodnoty se rodí ze vzájemného kontaktu, z dělání společných věcí a díky poskytování vzorů.

V kruhu *Rádcovského setkání u stromu* vznikla jednoduchá pomůcka, kterou jsme nazvali „rádcovskou kápézetkou“, ve které rádcové mohou najít některé hodnoty, jako jsou např. laskavost, odvahy, vděčnost, poctivost. Následně je pak mohou pěstovat a pracovat na nich. Celé znění rádcovské kápézetky najdete ke stažení na blogu *Rádcovského setkání u stromu*. Připomínáním hodnot a jejich posilováním přístupnou formou pomůžete rádcům a rádkyňm. I velké věci začínají maličkostmi. ✘

Ve skautské síti

VENDULA BUŠKOVÁ – VĚŇA
místonáčeľní

V poslední době kolem sebe docela často narážím na téma stáří a stárnutí: V televizi dávali rozhovor se ženou, které je letos 100 let, stejně jako naší republice. V Respektu v čísle o stárnutí na mě vykoukly rozhovory s lidmi po osmdesátce, kteří žijí stále aktivní život a mají plné diáře na týdny dopředu (jak jsem si u jednoho z nich sama ověřila při přípravách jednoho z ročníků Mikulášského semináře). Že čas běží není nutné sledovat pouze na lidském věku. Nedávno proběhlo sté zasedání Náčelnictva, na kterém jsme si připomněli (nejen) porevoluční začátky skautování v Česku po obnově Junáka v listopadu 1989.

Osobně jsem letos vstoupila do čtvrté dekády života, vloni jsem se vrátila do práce po rodičovské a od září mám doma prvňáčka. Pracuji na plný úvazek, starám se o rodinu, skautuji, dodělávám si školu. Jak to všechno stíhám? Mám obrovskou a neocenitelnou pomoc – prarodiče (tedy moje rodiče). Bydlí s námi v jednom domě, vyzvedávají vnoučata ze škol a školek, o prázdninách s nimi jezdí na chalupu. Díky tomu si uvědomuji, jak cenná byla zkušenost mezigeneračního soužití v dřívějších dobách, kdy žilo v jedné chalupě i několik generací pospolu, navzájem si pomáhaly, obohacovaly se a učily se od sebe. Rodina držela pohromadě, byla v kontaktu a tvořila pevnou síť.

Když jsem začala skautovat v roce 1990, v našem středisku bylo pár mladých dospělých, ale generace skautů z roku 1968 u nás žádná nebyla. Proto jsem se se staršími dospělými oldskauty setkávala až během svých „skautských studií“ na kurzech a lesních školách. V posledních letech se se staršími (dovolím si napsat i starými) skauty setkávám stále častěji. Na setkáních Svojsíkova oddílu, kmenových poradách Kmeny dospělých, na skautských závodech, oslavách a návštěvách. A vidím, že nejenže mají všichni o čem vyprávět, ale mnozí z nich jsou stále aktivní všude, kde je potřeba. Přichází doba, kdy se ve skautských řadách začínají zaplňovat generační mezery vzniklé zákazy Junáka dvěma totalitami. Přítom vedoucími oddílů jsou stále v drtivé většině velmi mladí činníci a vedoucími je spíše nedostatek. Je naším společným úkolem vytvářet společenství kolem oddílů a středisek, využívat času a dovedností všech generací a vracet tak do našich oddílů onu vícegenerační pospolitost. Když se bavím se staršími skauty, mají jedno společné – optimismus a nadšení. A to leckdy až nakažlivé. A zajímavé je, že stejný rys vidím i v novinových článcích o aktivních seniorech. Všichni se shodují, že je důležité mít stále co dělat, na čem pracovat.

Stárnu a vlastně mi to nevadí. Představuji si, že budu i za dvacet let někomu pomáhat, něčemu se věnovat. Přejí nám všem, aby síť skautingu utkaná z přátelství, setkávání a podpory byla pevná a podporující a aby v ní měl své místo každý. ✘

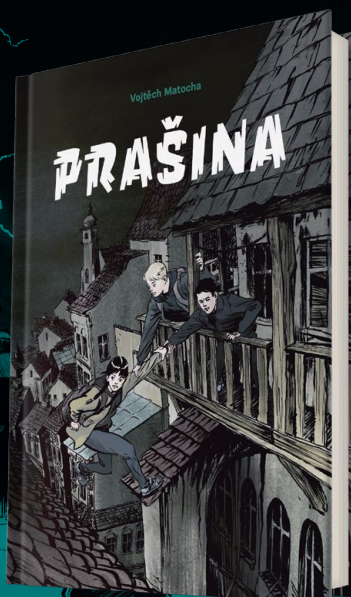
Záleskautky

Netradiční komiksově hrdinky Jo, April, Mal, Molly a Ripley bojují s nadpřirozenými bytostmi a sbírají bobříky jako „Slovní koumág“ a „Vše, co se nás matematyká“. Ulítlou formou podporují hodnoty, jako jsou přátelství, tolerance, ochrana přírody a odvaha.

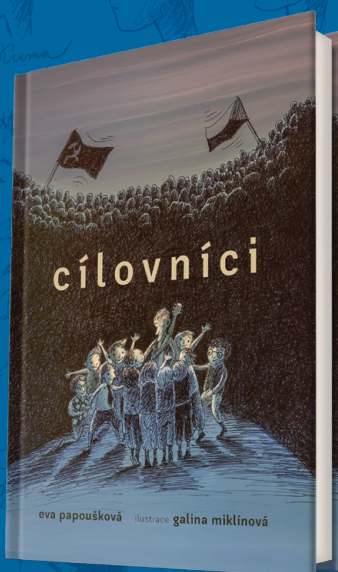
Prašina

Autor Vojta Matocha chodil do skautu od sedmi let a chtěl napsat knihu, která by se dala přečíst za jeden tábor. Vznikl dobrodružný, foglarovsky laděný román o tajemné pražské čtvrti, kde nefunguje elektřina. Její osud může mít následky pro celý svět.

Cílovníci

Malý Zaviš nastupuje na Kolej Jiřího z Poděbrad, elitní internátní školu, která v duchu skautských zásad chce z chlapců vychovávat vzdělané, čestné a odolné muže. Jeho spolužáci jsou mladí Václav Havel, Miloš Forman nebo Ivan Passer.

PETRA MACHÁČKOVÁ

Členka týmu Andula pořádajícího pod střediskem Řehoře Mendla v Brně kurzy ZZA, lektorka na ČK a VK 2. okrsku Brno.

Jak připravit kvalitní a atraktivní program ke zdravotvědě

Možné zdroje aktivit a návrhy na zapojení do oddílové činnosti

Zdravověda zcela jistě patří do náplně oddílového programu. Být připraven na nenadálé ohrožení zdraví našeho nebo lidí kolem nás je součástí skautského hesla. Zdravověda či její část, první pomoc, se objevuje ve stezkách už od *Nováčka*. Body k první pomoci najdeme ve skautských stezkách v oblasti *Bud' připraven*, ve stezkách světlušek a vlčat v oblasti *Co umím a znám*. Jak to ale udělat, aby si z toho členové oddílu něco odnesli a neznamenal to pro ně jen „další nudné plnění stezky“? Zde je pár tipů na činnosti, které zvládne s oddílem provést v podstatě každý, aniž by musel být záchranářem profesionálem.

Nápady na aktivity nejen k první pomoci můžeme nalézt na portálu rvp.cz. Zde v kategorii DUM (Digitální učební materiály) v tématu *Člověk a jeho zdraví* nalezneme často velmi vydařené materiály vytvořené učiteli a roztríděné podle věku dětí a cíle, který má daná aktivita naplnit. Nejčastěji jsou to různé kvízy nebo testy.

Nebo můžeme spojit první pomoc a hudbu – velmi povedený je rap od SEPAR & SEPRP s názvem *KPR*, ve kterém je jasně a stručně popsán postup u člověka se zástavou dechu. V písničce *Stroke Heroes Act Fast* jsou vyjmenovány nejčastější symptomy mrtvice. Sice je zatím pouze v angličtině, ale není třeba se bát, i ten, kdo anglicky neumí, dokáže díky pěkně zpracovanému klipu příznaky odhalit.

O telefonování na záchranou linku si nemusíme jen povídat, můžeme si i poslechnout nahrávky inspirované reálnými hovory na 155, které jsou volně dostupné na ppmoc.cz/nahravky-155/.

Se zapojením výpočetní techniky můžeme vyzkoušet interaktivní hru *Sanitka 2*, která vznikla jako doprovodná aktivita během tvorby stejnojmenného seriálu. Pro mladší jsou skvělé hry na webu zachranny-kruh.cz.

Mimo to v oddíle můžeme využívat ryze skautské aktivity. Mladší i starší mají zdravotvědu obsaženou v odborkách (světýlkách, vlčích). Ve spolupráci s aplikací *Záchranka* vznikla Výzva pro skauty, ve které se o aplikaci sami něco dozvědí, a zároveň o ní předají informace i dalším lidem. (bit.ly/2OrlQP5)

Ob rok si pak mohou změřit síly mimo jiné i ve znalostech zdravotvědy na závodech. V posledních letech už je téměř pravidlem, že se jedná o praktickou zkoušku, kdy je na stanovišti připravena simulace a družinky mají za úkol co nejlépe ošetřit zraněné. Zdravověda patří mezi stanoviště s vyšším maximálním počtem bodů, a poctivě připravená družina má tak velkou šanci na dobré ohodnocení. Proto se vyplatí přípravu nepodcenit a nějakou praktickou zkoušku si udělat už při oddílovém tréninku.

Hodně oddílů už simulace do výuky první pomoci zařazuje. I ve Stezkách se s nimi počítá. Jejich používání má ale svá pravidla, jinak simulace nepřinášejí ty správné výsledky, a mohou tak být nebezpečné. Při plánování rozhodně nesmíme podcenit přípravu. Určit si cíl (protože pokud chci simulaci jen pobavit nebo předvést, jaká hnusná zranění umím namaskovat, je to špatně); komu je simulace určena; koho a co mám k dispozici; kolik času atd. Před samotným začátkem musím dobře instruovat figuranty i zachraňující. Čím je simulace reálnější, tím lépe se do ní účastníci vcítí, ale zároveň může být náročnější. Po simulaci je nezbytné nechat záchránce uvolnit emoce a nezapomenout na dobrý rozbor – ten často trvá déle než samotná akce, ale je stejně důležitý. Pokud je veden špatně, může snížit výukový potenciál zážitku a vést ke ztrátě motivace se zlepšovat.

Zájemcům o hlubší poznání pravidel simulací doporučuji metodickou příručku projektu [Naplno](https://naplno.cz). Ten je sice primárně určen do škol, ale dá se využít i v oddíle. Má pěkně zpracovanou metodiku a připravené plány simulací. Na webu je příručka dostupná zde: bit.ly/2Elhu7t. Zajímavá databáze se simulacemi (pojmenovanými jako zdravotnické etudy) je také na webu bit.ly/2CiNyGB.

Pokud chcete první pomoci a záchranářství věnovat delší čas (třeba celou výpravu), existuje v Karlových Varech malé městečko, kde se velcí i malí mohou naučit, jak se chovat při krizových situacích. Je v něm dopravní hřiště a stanoviště všech záchranných složek. Provozuje ho asociace Záchranný kruh a je pro takové účely ideální.

Možností ozvláštňení zdravotvědy je velké množství, a tak se dá podat velmi zajímavě a zábavně. Nikdy bychom ale neměli zapomínat na to, co je naším cílem: aby členové našeho oddílu měli nejen potřebné znalosti, ale zároveň i sebejistotu a byli ochotni první pomoc poskytnout. ✖

FOTO: MATEJ ŠIKL — BUBÁČEK

DAVID TUREČEK – DAVE

Pomáhá na dálku s vedením oddílu v Uherském Hradišti. Na ústředí má na starosti poskytování podpory pro skautIS a vytváření nápověd.

Jak se vypořádat s registrací? Registrace bez stresu

Jako každý rok, tak i letos přichází čas opět se poprat s registrací. Pro někoho je to boj, někteří to zvládají během několika minut. Každý rok se také najde několik desítek či stovek vedoucích, kteří to nechávají na poslední den. Mohou se tak dostat do nepříjemných stresových situací, když je systém v nočních hodinách těsně před uzávěrkou přetížený. Tomu je možné se vyhnout průběžnou přípravou a včasným odevzdáním. V oddílech se většinou registrací nazývá vybírání členských příspěvků a přihlášek od dětí. Ve skutečnosti je registrace fáze, kdy uvádíte do skautISu, kolik má tento rok váš oddíl členů.

CO JE TO TA REGISTRACE Z POHLEDU CELÉ ORGANIZACE?

- Aktualizace a kontrola údajů o více jak 60 tisících členech
- Evidence více jak 2 tisíců oddílů
- Zadání skutečnosti u téměř 500 skautských středisek a přístavů

Rolí vedoucích v tomto procesu je dodat relevantní údaje o svých členech.

S ČÍM JE VHODNÉ ZAČÍT JIŽ NA PODZIM?

Z vnitřních předpisů vyplývá, že členství vzniká zápisem do seznamu členů, tedy do skautISu. Aby se nováčci stali členy i oficiálně, je třeba je zaevidovat co nejdříve, už v průběhu roku, a nečekat až na lednovou registraci. Zároveň můžete i změnit výchovnou kategorii stávajících členů (např. z vlčat na skauty).

K provedení zápisu potřebujete údaje člena z přihlášky. Zkontrolujte, že máte i o ostatních členech aktuální informace, zeptejte se rodičů, zda se nezměnily kontakty apod. Následně se přihlaste do skautISu s nastavenou rolí vedoucí/admin a pokračujete v menu do „Jednotky“ – „Moje jednotka“. Otevřete záložku „Členové“, kde naleznete své aktuální členy, a nahoře vyberte možnost „Přidat“. Vyplňte údaje z přihlášky a vše uložte. Tím vzniká členství ve vaší jednotce a v celé organizaci Junák – český skaut. SkautIS je vhodné místo pro ukládání papírových přihlášek: stačí je naskenovat, nahrát a máte je bezpečně uložené on-line na jednom místě.

Průběžným zadáváním členů a pravidelnou aktualizací údajů minimalizujete práci, která je nutná při lednovém „registračním shonu“. Včasnou i pravidelnou aktualizací navíc nejenže pomůžete organizaci jako celku, ale vytvoříte si snadno dostupnou a přehlednou databázi údajů o svých členech.

JAK PROJÍT ÚSPĚŠNĚ REGISTRACÍ

Chcete-li provést registraci, přejděte v „Moje jednotka“ na záložku „Registrace“, tam zvolte „Založit registraci“. Registraci je možné založit až ve chvíli, kdy vám ji založila nadřazená jednotka. Pro oddíly zakládá kategorie středisko dle společné domluvy na střediskové radě, což například umožňuje zvýhodnit sourozence nebo důchodce. Jste-li v „Registraci“, otevřete záložku „Registrované osoby“ a zvolte „Přidat“. Máte na výběr osoby ze svého oddílu, které můžete registrovat. Registrace probíhá celý měsíc leden. Doporučujeme proto určit si dopředu některý lednový den, kdy se na tuto povinnost vrhnete.

ČEHO SE VYVAROVAT

Jednou z častých chyb je práce v nesprávné roli ve skautISu. Pokud totiž nepracujete v roli vedoucí/admin, systém nedovolí registraci správně provést. Často také dochází k problémům při volbě časopisů pro členy. Zde musíte zvolit, zda má člen nárok na časopis zdarma, a podle toho ho zaregistrovat do správné kategorie i s časopisem. Pozor, od letošního roku není možné přidat po uzavření registrace další časopis. Jedinou možností je objednat jej přes send.cz.

Stává se, že některý ze členů již byl dříve členem jiného oddílu, a vy musíte požádat o tzv. převod osoby. Jde o kontrolu a schválení členství v nové jednotce, kterou provádí ručně dobrovolníci nebo zaměstnanci ústředí.

PODPORA SKAUTISU V LEDNU POMÁHÁ, ALE...

Přestože věnujeme tomuto procesu maximum sil, i v lednu se tým skautISu na ústředí potřebuje věnovat činnosti standardního rozvoje a údržbě systému. Každý požadavek se snažíme dobře a včas splnit a na dotazy odpovídat co nejdříve. Chtě nechtě jsou však některé požadavky náročnější a jejich vyřešení může vyžadovat spolupráci více osob, jejich zpracování může tedy zabrat i několik dní. S tímto vědomím by měl každý vedoucí k zadávání registrace přistupovat. Věřím, že se nám podaří další registraci zvládnout bez komplikací. ✖

KDE HLEDAT DALŠÍ POMOC?

∞ skaut.cz/osobniudaje → Přihlášky ke stažení a následnému použití v oddíle → Články a návody na to, jak pracovat s přihláškami v oddíle i ve skautISu

∞ skaut.cz/registrace → Co je potřeba pro zpracování registrace → Jak na registraci ve skautISu → Jaké jsou termíny, členské příspěvky atd.

∞ napoveda.skaut.cz/skautis/registrace → Nápověda k agendě registrace „krok za krokem“ se screenshoty a detailním vysvětlením

∞ napoveda.skaut.cz/skautis/registrace/registrovane-osoby → Informace k časopisům

∞ podpora.skaut.cz → Odpovědi na nejčastější otázky, na které můžete během registrace narazit

CO O REGISTRACI MOŽNÁ NETUŠÍTE?

- V poslední den registrace 2018 ještě nemělo 40 % středisek zpracováno a odevzdáno.
- V poslední den byly poslány 2 desítky požadavků na podporu se „žádostí o okamžitou pomoc“.
- O podporu všech oddílů se v době registrace starají 4 osoby (zaměstnanci i dobrovolníci na ústředí).
- Loni bylo požádáno o 268 změn členství mezi středisky vyžadujících ověření. Z toho 25 žádostí přišlo poslední den (17 z nich až po 18.00, kdy už se v kanceláři nepracuje).

INZERCE ↓

NEVIDITELNÁ VÝSTAVA PRAHA

Dobrodružná hodinová prohlídka v naprosté tmě za doprovodu nevidomého průvodce. Skautská sleval

Vstupné ve všední den i o

víkendu za 120 Kč. Akce platí pro

každého od světlušek po

protižele vedoucí. Stačí se na

receptu výstavy dostavit

s příkladně uváženým

skautským šátkem.

Rezervace místa nutná na: 777 787 064
info@neviditelna.cz www.neviditelna.cz

VÝROBA PODSADOVÝCH STANŮ pro skautské oddíly

- jediný výrobce se silou prken 2,5 cm po úpravách
- doprava po celé ČR
- sestava na přání zákazníka

R+R Dřevos s.r.o.
Dobrá 15, Dobrá, 739 51
Telefon: 733 650 495
558 641 141
E-mail: info@drevos-dobra.cz

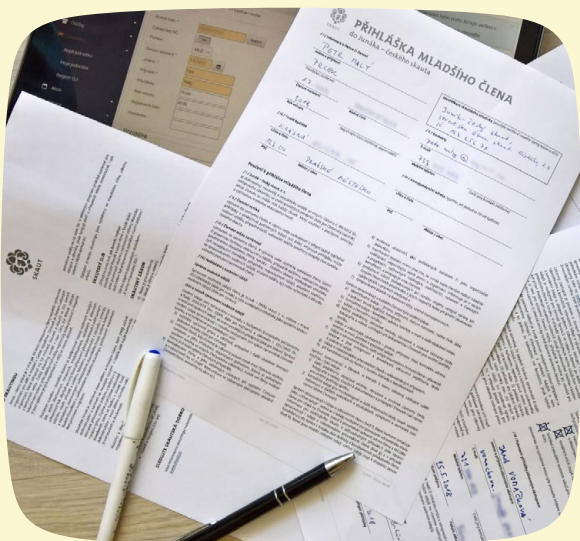

www.drevos-dobra.cz/stany-s-podsadou

INZERCE ↓

INZERCE ↓

FOTO: ONDŘEJ PEŘINA

Poctivý odolný termohrnek

Seznamte se na www.esbit.cz

BERNADETA KUREŠOVÁ – BERNY

Deset let byla aktivní členkou národopisného souboru a pomáhala založit spolek, který oživuje tradice a kulturu.

Vydejme se po stopách předků

O tom, jak vytvářet pozitivní vztah k zemi a místu, kde žijeme

Naši předkové vkládali do kultury svoje denní starosti i radosti v naději, že to všechno tu jednou bude pro nás, pro děti jejich dětí. Možná by byla škoda tyto staleté pozdravy a dárky nechat ležet ladem.

Začneme-li se zajímat o život svých předků, vnese to do našeho skautování další rozměr už jen díky tomu, že se propojíme s lidmi, kteří se této problematice věnují. Od dílu to pomůže otevřít se světu a nežít jen vlastními plány a programy. Můžeme také přispět k záchraně nějakého starého řemesla či k zachování dávné legendy... Ale to nejlepší, co tím můžeme získat (a předávat dál), je pozitivní vztah k místu, kde žijeme.

Pokud už se chystáte vydat se po stopách našich babiček a prababiček, můžete si pro začátek jako motivaci pustit video s designerkou Marií Starou, která na TEDx mluvila o tom, jak jí otevření se minulosti změnilo život:

 bit.ly/2dgkUd8.

JAK ZAČÍT

Hned po motivaci by měl následovat průzkum. Měli byste nejdřív zjistit, co vlastně ve svém městě, vesnici či oblasti máte zajímavého.

Průzkum zvládnou nejlépe starší skauti, roveři a vedoucí. Tato fáze hledání informací vám může zabrat dvacet minut, pár hodin, ale může se stát i celoživotním koníčkem. Záleží jen na tom, kolik máte chuti a času. Pokud moc času nemáte, můžete tuto část přeskočit a přečíst si až náměty na konkrétní aktivity – u některých je uvedena alespoň obecná literatura, kterou se dá průzkum provizorně nahradit.

Každopádně platí, že čím více průzkumu věnujete, tím širší obzory se před vámi otevřou. A jak na to? Informace o tom, čím se ve své lokalitě zabýváte, můžete získat:

- Asi nejsnáze *od místních lidí*, kteří se už tradicemi a historií zabývají. Zjistíte, zda někde poblíž nepůsobí nějaký folklórní či národopisný soubor – mezi jeho členy se jistě najde někdo, kdo bude o místních zvycích a zajímavostech hodně vědět. Cenné informace můžete získat i v *nejbližším muzeu*, případně od člověka, který se věnuje nějakému historickému řemeslu. Všichni tito lidé budou za váš zájem zpravidla velmi rádi, a pokud sami nebudou vědět, budou vás nejspíše schopni odkázat na někoho jiného. Průzkum v muzeu, skanzenu či návštěva nějaké akce folklórního souboru může být navíc zajímavým programem.
- *Kontaktováním pracovníků Etnologického ústavu AV ČR*. Tam vás odkážou přímo na odborníka, který se zaměřuje na vaši oblast, a ten vám poradí další zdroje – ať už lidi, knihy či místa, kde jsou zajímavé artefakty uloženy.
- *Studiem kronik* nejbližšího města – pokud je nenajdete na radnici, budou uchovány v některém ze spádových archivů. Je to sice poměrně pracný způsob, ale můžete se tak dostat k informacím, které nikdo v posledním století zatím neobjevil. Pokud máte v oddíle nějakého nadšence do historie, mohl by se do toho pustit rád.
- *Z literatury*. Každá oblast ČR má o své kultuře vlastní publikace. Najdete je zadáním klíčových slov do katalogu libovolné větší knihovny. Pokud s tradicemi a zvyky začínáte, můžete si vystačit i s obecným přehledem v knížce *Lidové zvyky* (Jiřina Langhammerová, NLN, 2004).

TIPY NA AKTIVITY

Jakmile provedete průzkum, bude na vás se rozhodnout, jak získané informace využijete. Možná vás však osloví i některý z následujících námětů na aktivity:

1 (Ne)tradiční rukodělky

Ornamenty, vzory a symboly, které dříve zdobily (nejen) oděvy, vás mohou inspirovat při vytváření vlastních výrobků. Před rukodělkou si můžete prolistovat obrázkové knížky s ukázkami krojů, keramiky apod. a přečíst si něco o tom, jak lidé dříve žili. Pak si každý vybere ozdobný prvek, který ho v knížce zaujal, a vyrobí v jeho tvaru jednoduché bramborové tiskátko (složitější obrazce lze většinou rozložit na několik jednoduchých geometrických tvarů, případně vytisknutý obrázek dokreslit). Tiskátky můžete potisknout bavlněnou tašku nebo balicí papír. Starší děti si mohou z papíru vystříhnout i větší šablonu s nějakým motivem, přiložit ji na látku a tvar „vybarvit“ houbičkou namočenou v barvě. Folklórními motivy můžete zdobit také záložky do knih apod. Získáte tak výrobky s příběhem. Kroje z celé ČR najdete například v publikaci *Československé lidové kroje* (Blažena Šotková, Artia, 1956 – knihu lze stáhnout i v elektronické podobě).

2 Hrajte si jako naši předkové

Zahrajte si některou z her, kterou hrávali naši pradědečkové a prababičky – po hře si pak můžete povídat o tom, jak se jejich život lišil od toho našeho. Hry i náměty k rozhovoru můžete najít v některém ze čtyř dílů publikace *Český rok* (Karel Plicka, Mladá Fronta, 2011 – každý díl se věnuje jednomu ročnímu období).

3 Vyrobtě kešku!

Narazili jste v okolí vaší klubovny na nějaké zajímavé místo, o kterém moc lidí neví? Může jít o smírčí kámen, dům se zajímavou historií, památný strom nebo obyčejný plácek v lese opředený báchorkami. Zaregistrujte se na kesky.cz a na příslušné souřadnice umístěte do voděvzdorného obalu zajímavý obsah. Součástí kešky může být sepsaný příběh vámi zvoleného místa. Můžete tak třeba pomoci „zachránit“ lesní cestu, která už je léta neprošlapaná, a přitom vede na pěkné místo.

4 Připravte městskou hru / hru po okolí

Využijte zjištěné informace o svém bydlišti k uspořádání městské hry nebo šifrovačky. Účastníci mohou na jednotlivých stanovištích objevovat zapomenuté památky a zajímavá místa, dozvídat se něco o historii... Hru můžete uspořádat jen v rámci schůzky, případně pro celé středisko, nebo dokonce pro veřejnost. Při tvorbě hry lze zapojit všechny věkové kategorie – někdo bude psát šifry, někdo zjišťovat informace, menší děti mohou pomáhat s výrobou plakátků či občerstvení... Při realizaci je pak možné dětem svěřit obsluhování jednotlivých stanovišť. Pokud uspořádáte hru pro veřejnost, můžete tak také získat nováčky – a to nejen do řad dětí. A dětem i dospělým můžete pomoci vytvořit si k místu, kde žijí, vztah.

5 Uspořádejte večerní draní peří

Po celé naší republice se kdysi za dlouhých zimních večerů lidé scházeli při tzv. draní peří. Během těchto večerů šlo sice o to připravit novou náplň do přikrývek a polštářů, ale přesto to nebylo jejich jediným cílem. Jednalo se také o zábavnou společenskou událost: vyprávěly se příběhy, zpívaly písničky, jedly se typické místní pokrmy... Podobný večer si můžete připravit také pro své středisko nebo

pro veřejnost. Za svitu svíček a nad kupou peří si můžete povyprávět legendy, které se vztahují k místům ve vašem okolí, zazpívat si lidové písničky, debatovat o pranostikách a o tom, jak lidé dříve předpovídali počasí, ... Součástí večera může být i kvíz zaměřený na lidové zvyky a ochutnávka tradičních jídel.

6 Nakreslete mapu

Vyrobte si společně mapu, do které budete postupně kreslit a zapisovat informace, které jste zjistili o místech ve svém okolí (staré názvy ulic, legendy).

7 Nechte ožít zajímavé místo či objekt

Nemusí jít vždy o velkolepý plán (ale může), někdy stačí udělat málo – například se domluvit s vedením obce a natřít chátrající křížek v polích (pokud není chráněn jako kulturní památka). My jsme s kamarády oslovili majitele jednoho z nejstarších domů ve Šlapanicích, v němž údajně byla kdysi šatlava (vězení), jestli se tam můžeme podívat. Celé to skončilo tak, že jsme sklepní prostory vyčistili od suti a dalšího nepořádku a každý rok v nich pořádáme prohlídky pro veřejnost s kulturním programem. Můžete také například nechat vyrobit dřevěnou sochu na místo, kde stála nějaká, po které už se slehla zem. Inspirovat se můžete i projektem slovenských skautů, kteří se starají o hradní zříceniny (odklinaniehradov.sk). Často se zkrátka stačí podívat kolem a příležitost se sama nabídnout.

8 Zajímejte se o zvyky

Přečtěte si o tom, jak dříve lidé prožívali rok (například v již zmíněné publikaci *Český rok* od Karla Plicky). Vyrobte si časovou osu, na níž znázorníte jednotlivé měsíce a roční období, a zapište si do ní zajímavosti o jednotlivých zvycích a tradicích. Lépe si tak představíte rytmus, v jakém se kdysi život odehrával. Některou tradicí se můžete inspirovat a nezůstat tak jen u každoročního Mikuláše či slunovratu. Některé zvyky zase mohou obohatit vaše Vánoce nebo Velikonoce.

9 Naučte se tradičnímu řemeslu

Vděčnou aktivitou na některou z popršených schůzek může být výroba nějaké drobnosti podle tradičních postupů. Ať už se rozhodnete vyrobit ruční papír, svíčku nebo drátěné zvířátko, děti jistě ocení, že dělaly něco, co v okolí skoro nikdo neumí. Nápadů můžete čerpat od pamětníků, případně návody na zmíněné aktivity (a mnohé další) najdete v některé z mnoha knih Aleny Vondruškové: například *Ruční papír*, *Drátované drobnosti*, *Krajkářství*, *Keramika*, ...

TIP NA VÁNOCE:

Zkuste s dětmi lít olovo. Klasické olovo dnes nejspíš neseženete, protože je jedovaté, v libovolných klempířských potřebách je však k dostání cín. Ten můžete roztavit na lžičce nad plamenem svíčky a lít do studené vody, kde vám vzniknou různé obrazce a figurky. Společně pak můžete hádat, co vám litiny připomínají, a každý si tu svou může na památku odnést. ✘

IVETA ZIEGLOVÁ – IVUŠKA
Mediální zpravodajka okresu
Brno-město, v týmu okresní rady
působí téměř deset let.

Poděkujte zážitkem

Neformální akce pro týmy a jak na ně

Bowling, grilování nebo výlet do přírody. Možná právě vy něco podobného pořádáte se svojí oddílovou radou. Může to ale fungovat i výš? Třeba na středisku, nebo dokonce na okrese či kraji? My na brněnském skautském okrese děláme podobné akce už řadu let, takže potvrzujeme, že může. A stojí to za to.

Na první pohled je to normální nedělní večer v bowlingovém centru. Prostorem se nese rachot bowlingových koulí, komu se hod povedl, jásá, a všichni se baví. Na druhý pohled je tu však něco jinak. V tomto podniku byste dnes „civilisty“ našli maximálně mezi obsluhou. Všichni ostatní jsou skauti. Koná se tu totiž další ročník okresního bowlingového turnaje pro brněnské činovníky.

Nápad vznikl v roce 2012. Naším cílem bylo nabídnout lidem, kteří pracují pro okres nebo jeho střediska, i něco víc než jen porady a jednání u stolu. Dát jim prostor, aby se mezi sebou lépe poznali, mohli si neformálně popovídat a na chvíli si trochu odpočinout od všech úkolů, které na sebe ve skautu naložili. Tak se zrodilo první „neformální setkání nad kuželkami“, jak zní podtitul dnes již tradičního turnaje.

Princip je jednoduchý: každé středisko může přihlásit tým (nebo i několik týmů), složený ze členů střediskové rady. V turnaji se pak v několika kolech týmy utkají v souboji

o putovní zlatou kuželku. Hráči se v hodech střídají, a pokud zrovna nehází, můžou se bavit s ostatními.

Za těch sedm ročníků, co bowlingový turnaj pořádáme, nabobtnal do takových rozměrů, že už si musíme rezervovat celé bowlingové centrum i přilehlou restauraci jen pro nás. V roce 2018 byla účast rekordní: sešlo se 24 týmů, tedy zhruba stovka lidí. Kromě střediskových rad jsme začali zvát i další týmy – například z krajské rady, týmy „vzdělávaček“, Skautského institutu v Brně nebo Kaprálova mlýna (díky účasti jejich zahraničních dobrovolníků můžeme dokonce prohlásit náš turnaj za mezinárodní). Soutěží samozřejmě i pořadatelský tým složený z členů představenstva okresu, což je pro některé dobrá motivace pokusit se v kuželkách porazit nadřízený orgán.

Pro podobnou cílovou skupinu organizujeme již čtvrtým rokem také okresní grilování. Zatímco bowling nám jako indoorová zábava sedí nejlépe do zimních měsíců a koná se proto zpravidla v únoru, grilování necháváme na květen. Na akci zveme vedoucí středisek, regionálních vzdělávacích týmů, brněnských zástupců na vyšších úrovních v Junáku či Kaprálově mlýně, ale i pořadatele tradičních celobrněnských akcí, jako je třeba pěvecký Vozembouch. Setkání nemá žádnou pevně danou strukturu, jde spíše o volný networking (navazování kontaktů a neformální povídání). A ten opravdu funguje. Často se podaří propojit lidi, kteří si mohou vzájemně pomoci, jen o sobě dřív nevěděli. Máme tak možnost prodiskutovat, co nás zajímá a „pálí“, aniž by šlo o formální poradu v zavřené zasedačce.

Součástí tradice je, že si každý odnese malou připomínku jako poděkování za odvedenou práci: jeden rok to byly například mentolky s nápisem „Dýchám pro svůj okres“. Jde jen o symbolické dárky. Je ovšem důležité poděkovat těm, kteří sami vedou – ať už kurz, středisko nebo spravují základnu. Jim totiž často nepoděkuje nikdo, v lepším případě dostanou medaili, až budou po letech svůj úkol předávat někomu dalšímu. A nakonec odměňujeme i sami sebe, proto jezdí tým představenstva okresní rady již pět let na podzim do vinného sklepa a letos jsme vyrazili i na víkendovou poznávací Podyjí – v pátek velká porada, zbytek víkendu za odměnu.

JAK TEDY NA TO?

1. Zamyslete se, pro koho bude neformální akce určena a co od ní očekáváte.
2. V článku jste našli pár tipů na akce, které se mezi brněnskými skauty osvědčily. Fantazii se ale meze nekladou, je jen na vás, co vymyslíte a co vám sedne.
3. Zajistěte akci – místo, termín, logistiku, ...
4. Zapojte do příprav i další lidi tak, aby byla akce odměnou i pro vás. Dobře by se na ní měl cítit nejen váš tým, ale také vy sami.

Pořádat neformální akce pro vaše činovníky není tak složité ani nákladné, jak by se mohlo zdát. Zkuste si zajít jen tak posedět či vyrazit na výlet. Investovaný čas a energie se vám mnohonásobně vrátí. Lépe poznáte, s kým můžete spolupracovat, získáte osobní vazby a může jít i o jistou formu poděkování za činnostnickou službu lidí, kteří pro vaše středisko, okres nebo kraj odvádějí obrovský kus dobrovolnické práce.

Nemluvíme přítom o něčem, co by se týkalo „pár volených“, kteří vedou jednotku či tým nějaké akce. O činnost skautských oddílů a potřebné zázemí se stará téměř 9 000 dobrovolníků a dobrovolnic, kteří průměrně stráví skautingem přes 40 pracovních dnů ročně. Myslete na ně, zaslouží si to!

My se na své činovníky myslet snažíme a tak už teď plánujeme další bowlingový turnaj. Naše putovní zlatá kuželka je zatím v držení střediska Hiawatha a čeká na další vyzývatele. Brněnská střediska se o ni utkají zase po Novém roce. ✕

INZERCE ↓

Hry jsou dobrodružství!

Hry pro 2-8 hráčů i družstva

Slava 2014! Nejprodávány v oboru hra pro děti a mládež v ČR podle seznamu KRAVALEVY v roce 2014 SKAUT201018

Evolution-Trilogie Komplet sada

EVOLUCE
O původu druhů / O původu druhov

KONTINENTY
Evolution - Trilogie

CAS EAT - CAS LETAT
Evolution - Trilogie

www.evolute-hra.eu

od 12 let

Změň se, nebo vymřeš!
Bojuj, krm se a vyvíjej se, aby si přežil mezi ostatními tvory. Zažij principy evoluce na vlastní kůži ve hře od biologa Dmitrije Knorra.

Přemýšlej, pochop a házej!
Zbav se brambory, dřív než se spálíš!
Všichni hledají odpověď na stejnou otázku. Spousta překvě, legrace i napětí!

Horký brambor

HORKÝ BRAMBOR JUNIOR

www.HatlaMatla.eu

od 6 - 99 let

Domorodci a Cestovatelé

DOMCRODCI CESTOVATELE

Nejlepší společenská hra Tecepa 2013

od 10 let

Vyzkoušej si svojí intuici a schopnost improvizace a komunikace v roli domorodce nebo cestovatele. Dohluj se pouze za pomoci jednoduchých symbolů a dosáhni cíle cesty jako první!

Seženete ve svém oblíbeném obchodě a na internetu:

DRÁČEK

maxiK.cz

alza.cz

Více originálních her na

www.pexi.cz

Následuje druhý díl seriálu příběhů – příběhů lidí tvrdě zkoušených minulým stoletím. Umožňují nám přiblížit dnešní mládeži, jak silné mohou být hodnoty skautského slibu. **Věrně v každé době**, ta slova zde nesou zvláštní poselství. Příběh můžete číst s oddílem a následovat jej programem na další straně.

Chtěla jsem přežít A žít tak, aby se za mě rodiče nemuseli stydět

Dagmar Lieblová pochází z Kutné Hory, kam se její otec Julius Fantl, židovský lékař a český vlastenec, přistěhoval po 1. světové válce. Koupil tam dům a otevřel si lékařskou praxi. Ačkoli bylo židovství součástí rodinné identity, nemělo ve Fantlově rodině již náboženský význam. Julius se ženou Irenou a dcerami Dagmar a Ritou se museli s Kutnou Horou rozloučit 5. června 1942. Tehdy odjížděla několika transporty skoro celá židovská komunita, která v Kutné Hoře byla v té době ještě poměrně krátce. V důsledku Heydrichovy smrti zmizela během několika dní i komunita Židů z nedaleké Časlavi a Kolína. Dva vlaky tohoto obrovského transportu téměř bez zastávky pokračovaly dále na východ, do vyhlazovacích táborů.

Z těch kutnohorských Židů, kterým nebyla zastávka v ghettu dopřána, se domů nevrátil vůbec nikdo. Fantlova rodina pobývala ve stísněných a hladových podmínkách ghetta až do prosince roku 1943, kdy byl na východ vypraven druhý velký transport z Terezína. Ten dorazil do tábora Birkenau, ležícího nedaleko Osvětimi, deset dní před vánočními svátky.

V Osvětimi zahynul otec, matka i sestra Rita. Nemohli již kvůli věku projít selekcí, určenou pro lidi potenciálně schopné vykonávat těžkou práci. Dagmar, kterou pouhá úřednická chyba udělala o čtyři roky starší, Osvětim opustila v létě 1944. Ačkoli byla spolu s kamarádkou Dášou přidělena na těžké odklízecí práce do Hamburku, ve srovnání s Birkenau šlo o zlepšení. „V Hamburku bylo sice stejně málo jídla jako v Osvětimi, ale být odtamtud pryč už znamenalo, že existuje malá naděje, že bychom to snad mohly i přežít,“ vzpomíná Dagmar.

V zimě a na jaře roku 1945 už skrze celé Německo pochodovaly tisíce vězňů z koncentračních táborů směrem do oblastí, které nebyly dobyté spojenci. Dagmar Lieblová se spolu se stejně starou kamarádkou dostala z vybombardovaného Hamburku do tábora Bergen-Belsen, kde byli vězni takřka bez jídla a vody uprostřed hromad mrtvol ponechání svému osudu. Osvobození se tábor dočkal od britských vojsk 15. dubna 1945. Dagmar Lieblová se do Československa dostala až v červenci.

V Kutné Hoře se jí ujal starý rodinný známý dr. František Malý a někdejší rodinná služebná Františka Holická.

FOTO: PAMĚŤ NÁRODA

Z koncentráku se sem Dagmar vrátila s tuberkulózou a mizivou nadějí na uzdravení. Po dvou a půl letech léčení se mohla vrátit domů. S pomocí svého poručníka si ve svých dvaceti letech mohla dodělat maturitu a přihlásit se na vysokou školu. Vystudovala němčinu a češtinu na Filozofické fakultě UK v Praze. Vdala se roku 1955, má tři děti. Po roce 1989 se podílela na zakládání Terezínské iniciativy, která pečuje o památku českých Židů. Dagmar Lieblová zemřela 22. března 2018 v Praze.

Poslechněte si celý příběh jako audio! S využitím autentických výpovědí Dagmar Lieblové jej připravil a vypráví Adam Drda na Českém rozhlase – [🎧 bit.ly/DagmarLieblova](https://www.bit.ly/DagmarLieblova) (50 minut).

Seriál vzniká ve spolupráci s organizací **Post Bellum**, která pečuje o uchování a šíření vzpomínek generací žijících za minulých režimů. Na stránkách jejího projektu **Paměť národa** je k dispozici celá řada dalších vyprávění – [🎧 pametnaroda.cz](https://www.pametnaroda.cz).

ŠTĚPÁN KÁŇA – KÁNĚ
Skautuje v Břeclavi, studuje v Brně. Rád spolupracuje s časopisem Skauting.

Jsme jedné krve, ty a já!

Kdyby se touto prostou Kiplingovou větou řídil každý, dějiny by byly napsány úplně jinak a jinak by se žilo i nyní. Dagmar Lieblová sice skautkou nebyla, ale její příběh v našem seriálu má pevné místo. Ukazuje, jak daleko může zajít lidská nesnášenlivost, zloba, nenávist. Pojďme bojovat proti xenofobii, rasismu a antisemitismu. Proti prvkům, které v kultivované, demokraticky řízené zemi, nemají své místo.

Cíle	Účastníci vnímají všechny rasy a náboženství rovnocenně, jsou si vědomi následků nerovnocenného přístupu, znají takové příklady ze svého regionu
Účastníci	Skautky a skauti
Délka	1 + 1 h v klubovně; mezitím cca 3 h mimo klubovnu
Pomůcky	Foták, zápisníky, psací potřeby

ÚVODEM

Následující program se zaměřuje na rozvíjení hodnot (vzájemná rovnocennost, úcta, respekt) prostřednictvím tématu holocaustu, o kterém družiny zjistí podrobnější informace ve svém okolí a následně je odprezentují. Skládá se ze tří částí: motivační, pátrací a reflektivní. Hlavní programová fáze se odehrává v kolektivu družin (může se tedy opakovat), první a poslední fázi lze realizovat společně, např. v rámci oddílovek. Je při ní zapotřebí spolupráce rádců s vůdcem oddílu či jiným činovníkem, který program připravuje a garantuje.

SILNÝ PŘÍBĚH JAKO MOTIVACE

Přečtete dětem příběh o paní Lieblové nebo jim pusťte rozhlasovou nahrávku. Poté se zeptejte, zdali příběhu porozuměly, co jim z vyprávění utkvělo, jaké momenty jimi nejvíce hýbaly. Pokuste se i s dětmi vcítit do Dagmar Lieblové a společně vyvodit to, jak ona sama musela vnímat válečné období. A jak by tuto dobu vnímaly samotné děti? Srovnajte ji se současností – použijte co nejkonkrétnější příklady, aby děti měly jasnou představu a mohly se tak do situace lépe vcítit (např. co mohou dělat dnes a co by mohly dělat např. jako Židé během války). Následně rozveďte téma z hlediska **znalostí**. Krátce povyprávějte, co se s Židy a Romy před válkou a během ní dělo, proč se to dělo a jak. Jako užitečný zdroj těchto informací využijte např. web holocaust.cz.

DRUŽINY PÁTRAJÍ A BĀDAJÍ

Vyhlaste družinám pátrací akci ve vaší či blízké obci a v rámci družinových podniků je pošlete do knihovny, synagogy, židovského hřbitova, muzea, k informačním panelům, k památníkům, k místním pamětníkům nebo odborníkům, aby získaly informace a poskládaly tak příběh o místních obětech, lokalitách či budovách, které jsou s holocaustem spojeny. Práce s regionálními (místními) historickými motivy lépe umožňuje porozumět daným tématům. Ve velkých městech mohou děti narazit např. na „kameny zmizelých“ (bit.ly/kamenZ), v Brně lze navštívit muzeum romské kultury (rommuz.cz), v jiných městech sběrné a koncentrační tábory (Terezín, Svatobořice,...).

Provedení je variabilní, můžete každou družinu poslat na jiné místo v jiný den (během družinovek), nebo všechny naráz v rámci družinové výpravy. Pokud skautujete na vesnici, kde nelze využít tohoto tématu, vypravte se společně do většího města. Družiny pak následně odprezentují např. kolik obyvatel z okolí bylo deportováno do vyhlazovacích táborů, kolik z nich přežilo a kde po válce skončili, jak se rodiny jmenovaly, kde před válkou žily a čím se živily. Družiny mohou promítnout fotky památníků a pamětních cedulí, případně míst, kde se konaly hromadné odsuny či ukázat okopírované protizidovské a protiromské vyhlášky nebo novinové články podněcující nesnášenlivost. Možností je spousta a každé místo může nabídnout něco jiného, proto je důležité, aby se garant programu zorientoval v možnostech a družinám tak poradil/určil směr. Na tento prostředek se dívejte i z hlediska **mediální gramotnosti** – vyhledávání a interpretace informací. Nezapomeňte například na to, že každá informace má svůj zdroj.

REFLEKTUJEME ANEB Z MINULOSTI DO PŘÍTOMNOSTI

Ačkoliv se může zdát, že stěžejní je v programu samotné bádání, rozhodně bychom neměli vynechat následnou společnou reflexi, neboť teprve v ní leží hlubší porozumnění tématu a jeho vstřebávání.

Společně si vyslechněte, co družiny zjistily, o jakých osudech lidí se dozvěděly a jakým způsobem. Následně uzavřete příběh holocaustu. Poté položte dětem otázku: bylo na těchto příbězích něco špatné? Co konkrétně? Připomeňte dětem motto článku z *Knihy džunglí* a nechejte je vysvětlit, co znamená. Jaká jiná máme náboženství kromě židovského a které další národnosti a etnika kromě Romů existují? Co se píše hned na začátku v *Listině základních práv* a slobod? Poté přejděte do přítomnosti, položte dětem otázku, zdali se s projevy nenávisti k ostatním někde setkaly a kde to konkrétně bylo. Zkuste s dětmi přijít na to, co se s tím dá dělat. Aktuálnost problému můžete ilustrovat nedávnými událostmi: bit.ly/v-pittsburghu nebo bit.ly/prvnaci. Nevelelé téma ovšem uzavřete optimisticky. To, co děti vypátraly, byla historie, a pokud budou mít oči otevřené, budou se v této problematice důsledně angažovat, budou zastávat **postoj** lásky a úcty k druhým, tak se historie opakovat nemusí. ✘

EMA ZEZULOVÁ

Má na starosti smečku vlčat v Břeclavi. Propaguje vědu a elektronové mikroskopy. Letěla do Barcelony, protože před deseti lety o ní viděla film od Woodyho Allena.

5 největších nešvarů při vedení vlčat a světlušek – díl druhý

Haló, policie? Mám podezření na vykradení programu

Řekněme si to na rovinu. Také bych ráda s oddílem vylezla na prudkou skálu, sjela divokou řeku, hrála celonoční hru v kopřivách, potápěla se nebo jela na zahraniční expedici do vysokých hor. Jenže já vedu smečku pětadvaceti vlčat. A ta potřebují program, který je bude rozvíjet v návaznosti na potřeby jejich věku a nebude je lákat zážitky, které si mají užívat až později, například s roverským kmenem nebo jinými přáteli. Nasazení nevhodného programu pro nás totiž může mít až fatální následky.

PROČ SE STÁVÁME ZLODĚJI?

Právě využívání aktivit původně vhodných pro starší věkovou kategorii nazýváme **vykrádání programu**. Nese s sebou spoustu negativních následků. Vedoucí výběrem aktivit způsobí, že děti mohou ztratit nadšení a motivaci, což může vést až k jejich odchodu z oddílu. Tomuto fenoménu, kvůli kterému děti často opouštějí oddíl, říkáme **vykoutování**.

Důvodů pro vykrádání může být hned několik. Aktivity pro vlčata a světlušky někdy chystají vedoucí, kteří nevnímají rozdíl mezi skautským a vlčáckým věkem, a proto připravují stále stejný program bez ohledu na věk účastníků. V jiných případech chce vedoucí svěřeným dětem nabídnout stejně dobrodružné a skvělé aktivity, které zažil on ve svém skautském mládí. Jindy rádce či vedoucí zařazuje program pro starší, jelikož chce se svými vlčaty či světluškami zažít aktivity a situace, na které mu už v jeho volném čase nezbývá mnoho prostoru. Někdy dochází k vykrádání programu bez hlubšího zamyšlení a se snahou nabídnout atraktivní či extrémní zážitky, na které budeme vzpomínat celý život. V některých případech vnímají vedoucí náročnost programu jako ukazatel kvalitního oddílu a jsou pro ně vizitkou či reklamou na oddíl.

Tyto příklady vzniku vykrádání podle mě plynou z nevědomosti a bez úmyslu připravovat program nesprávným

způsobem. Vedoucí totiž často v danou chvíli jednájí podle svého nejlepšího vědomí a chtějí dětem nabídnout to nejlepší, co umí nebo mohou.

Mezi nejčastější typy vykrádání skautského programu patří nejrůznější adrenalinové aktivity, například ty, které byly zmíněny už v úvodu. Další možností je hraní náročných psychologických, strategických či propracovaných her, i když v upravené verzi. Vykrádat můžeme také vyžadováním obsáhlých znalostí a vědomostí, vystavováním dětí náročným podmínkám, tím, že putujeme přírodou déle než víkend, nebo děti necháme, aby se postaraly samy o sebe bez naší větší pomoci či dohledu.

JAKÝ TREST NÁM HROZÍ?

Děti, kterým nabízíme neúměrně náročný program, mohou v budoucnu ztratit chuť v oddíle setrvat. Připravené hry, i ty náročnější, už znají a žádnou perličkou v programu je zkrátka neohromíme. Mnohé už zažily, často i několikrát, na schůzkách či výpravách se nudí. Program je nijak nerozvíjí a neposouvá. Mohou tedy začít nachystané aktivity bojkotovat a také přemýšlet o tom, že přestanou chodit na schůzky či že oddíl opustí. Pokud v oddíle zůstanou, je to často kvůli kamarádům, příjemné atmosféře nebo třeba rodičům.

Pokud se problém neprojeví ve vlčáckém nebo světluškovském věku, napáchá naše dřívější jednání pravděpodobně škody ve skautských družinách. Motivace dětí může ještě více opadnout. Původní nadšení, že ve skautském věku přijde konečně to kýžené dobrodružství, vystřídá zklamání, jelikož v družinách zažívají děti stejné aktivity jako dříve ve smečkách či rojích.

Vyskoutování hrozí velmi často u vlčat a světlušek – tyto děti do oddílu nastoupily ve velmi nízkém věku, možná v předškolním, a absolvují s námi program už několik let. U těchto dětí můžeme také my snadno sklouznout k nabízení programu, který je pro ně přehnaně náročný, jen abychom je v oddíle udrželi. Právě vlčatům a světluškám, které jsou v našem oddílu od předškolního věku, bychom měli co nejdéle nabízet program a aktivity vhodné pro benjamínky.

Kladením přehnaných nároků nebo nabízením atraktivních programů vhodných pro starší, jsme s vlčaty a světluškami zavítali do dospělého světa. Při přípravě programu je dobré se opírat o takové aktivity, které děti rozvíjejí a zároveň si díky nim stále mohou hrát a objevovat svět okolo sebe dětskýma očima.

JAK ZABRÁNIT KRÁDEŽI?

Sama vím, jak náročné je neustále vymýšlet program pro vlčata a světlušky a zároveň myslet na jejich věk a schopnosti. Základem prevence proti vykrádání je dobré pochopení a respektování této věkové kategorie. Podle mě je důležité si neustále uvědomovat, jaké znalosti a dovednosti mají děti na prvním stupni základní školy. A podle toho vybírat vhodný program a aktivity.

Pomůže například vyjasnit si, co by vlčata a světlušky měly ve smečkách a rojích zažít a které zážitky by si měly z této doby odnášet. Určete si s ostatními vedoucími, které programy jsou vhodné pro děti na prvním stupni a přiměřeně je rozvíjejí. Také se zamyslete nad aktivitami, které mají děti zažít až ve skautském věku. Společná diskuze a vyjasnění může velmi pomoci s odstraněním náročných či nevhodných programů. V rámci diskuze si také můžete

odstupňovat úroveň programů pro jednotlivé věkové kategorie. Probrat můžete také náplň schůzek, výprav, táborů a jejich délku. Je dobré neustále myslet na to, že děti by měly vnímat, že v další kategorii je čekají náročnější nebo jiné úkoly.

Pokud si stále nejste jisti, zda nevykrádáte skautský program, čerpejte náměty aktivit v dostupných materiálech. Dobře poslouží stezka, vlčky či světýlka nebo pravidla pro ZVaS. Udržet střízlivý směr pomůže také časopis Světýlko nebo metodiky vydané pro tento věk.

Než tedy zapojíte určitou aktivitu či program, vždy je podrobte krátké reflexi:

Je tento program vhodný pro vaši věkovou kategorii?

Je to aktivita, kterou mají děti absolvovat nyní?

Mají na ni dostatečně vyvinuté schopnosti a dovednosti?

Obecně je žádoucí zapojovat běžné dětské aktivity a ty drsnácké přenechat skautům a skautkám. Tímto přístupem možná našim dětem předáme nejvíc. Ze své skautské praxe vím, že děti je možné nadchnout a také formovat úplnými základy. Než sjíždět divokou řeku, běžte k rybníku a pozorujte ryby či se naučte házet žabky. Místo zahraniční expedice si postavte přístřešek kousek od vaší klubovny a upečte hady na ohni. Zapomeňte na celonoční bojovky a uspořádejte spontánní bitvu v bahně, se suchým listím nebo ve sněhu.

Existují ale takové aktivity, které jsou vhodné pro děti každého věku. Oporu v jejich zavádění najdete především ve skautské výchovné metodě, která je platná pro všechny věkové kategorie. Jedná se například o práci na táboře, o které jsme psali v minulém čísle. Také pobyt v přírodě, spaní pod širákem či ve stanu, spolupráce v družinách, postupné zlepšování sebe sama, vaření na ohni či zmoknutí – to vše pro nás má určité kouzlo v pěti i v padesáti. ✕

Stezka a symbolický rámec vlčat a světlušek
(Ondřej Kupka a kolektiv autorů, Junák, 2015) –
– metodika pro práci s vlčaty a světluškami

Nevykradeš! (Jana Vytásková – Ferda,
časopis Skauting, listopad 2015) –
– článek o vykrádání programu
a vyskautování

FOTO: FOTOHAVLIN.CZ

INZERCE ↓

**OUTDOOR&MILITARY
OBLEČENÍ, OBUV, DOPLŇKY**

**TOP-ARMY
SHOP.CZ**
ARMY-SECURITY-CAMPING-OUTDOOR

+420 774 897 927

WWW.TOP-ARMYSHOP.CZ

Do čeho se pustit v příštích měsících

Sestavila Lucka a Twist.

Náměty na program

Tříkrálová sbírka

Tříkrálová sbírka je charitativní akce, při níž se děti a dospělí převléknou za tři krále a koledují. Akci pořádá Charita ČR. Výnos Tříkrálové sbírky z největší části tradičně putuje na podporu lidí v nouzi žijících na území České republiky. Jde o různé formy pomoci nemocným, osobám se zdravotním postižením, seniorům, matkám s dětmi v tísní a další. Sběrka podléhá předem daným pravidlům pro rozdělení výtěžku. Vyrazit na sbírku můžeš i ty jako jednotlivec, ale může se zapojit i celý oddíl či středisko. Více na trikralovasbirka.cz.

Betlémské světlo

Každý rok se skauti vydávají pro Betlémské světlo, které pak dovezou do všech koutů Čech jako symbol Vánoc. Je to další způsob, jak se skauti zapojují do společnosti a dělají radost druhým lidem. Rozvoz světla se letos koná 16. prosince. Více informací najdete na betlemskesvetlo.cz.

Místo zbytečnosti společný čas

Domluvte si místo materiálních dáreků jeden společný den, kdy se sejdete opravdu všichni, a dejte si tento den navzájem jako dárek. Pro některé členy oddílu může být nekonzumní pojetí Vánoc otevřením nových obzorů.

Zimní táboření v týpi

Zimní čas je skvělá příležitost pro rovery a rangers přijmout výzvu v podobě táboření v týpi na sněhu. Stačí si vybrat vhodné místo, kam si týpi postavíte, vzít si s sebou teplé oblečení, spacáky, nějaké to jídlo, knížku na společné čtení při dlouhých večerech, a můžete vyrazit na víkendové táboření.

Adventní kalendář jinak

Sestavte si s oddílovou radou nebo roverským kmenem svůj vlastní adventní kalendář a scházejte se u jeho otvírání! Uvnitř mohou být náměty na zajímavé aktivity, témata k diskuzím, názvy filmů, které si za zimních večerů můžete s partou promítnout – například se meze nekladou! Kalendář nemusí být každodenní. Stejně jako obsah je i forma kalendáře čistě na vás.

Společná pomoc

Po Vánocích nás čeká ještě mnoho šedých dní, než přijde jaro. Můžeme v nich ale vidět i příležitost a pokusit se je zpříjemnit lidem, kteří od nich možná už nic dobrého nečekají. Navštivte blízký domov pro seniory, zapojte se do pomoci lidem bez domova nebo zajděte za těžce nemocnými dětmi. Na konci dne zůstanou obdarováni všichni.

Vyrazte bruslit

O Vánocích jsou kluziště přečpaná, že se na nich pomalu nepohnete. Po novém roce to však na kluzištích prořídne, a jsou tak výbornou příležitostí pro ozvláštňení oddílového programu. Na ledě se můžete učit jeden od druhého nebo se dopředu můžete podívat na několik tréninkových videí.

Články, které by se právě mohly hodit

▮ **Co dělá příroda v zimě?** (Skauting, prosinec 2017) a **Výprava do zimního lesa** (Skauting, listopad 2016) – dva články o tom, proč se nebát zimní přírody, a jak objevovat její krásy.

▮ **Tipy na Vánoce** – krátké náměty na oddílové aktivity před vánočními svátky (Skauting, listopad 2016).

▮ **Svojsíkův závod** – dobrý přehled základních informací o Svojsíkově závodě (Skauting, listopad 2016).

▮ **Táboření** – V říjnovém čísle našeho časopisu jsme se Vám snažili ukázat, jak lze přemýšlet o táboření. Tábořte se po Vánocích začínají chystat, a doporučujeme proto říjnové číslo znovu otevřít. (Skauting, říjen 2018) ✕

Předávej zkušenosti v redakci časopisu Skauting

Pojď s námi tvořit tento časopis. Pro tento ročník máme místo pro několik nových redaktorů a zapojit se lze i do projektů rozvoje časopisu.

VÁNOČNÍ NADÍLKU

letos pořídte na skautském obchodě

 SKAUT

skaut.cz/obchod

Na skautském obchodě nyní probíhá velký vánoční výprodej. Máme pro vás 68 skautských produktů za výprodejové ceny 10 nebo 50 Kč. To znamená slevy od 33 do 96%. Připravte se na pestrý mix všeho druhu, metodiky, beletrie, hry ke stezkám a další. Využijte této akce a pořídte do oddílu sympatickou vánoční nadílku!

SKAUTSKÁ KOLEKCE

Každý výrobek z naší brašnářské dílny je vyrobený tak, aby Vám vydržel dlouhé roky. Nová skautská kolekce je z prvotřídní přírodní kůže, s vyraženým skautským znakem a když budeš chtít, i s Tvým monogramem.

www.brasnarstvitlusty.cz/skaut